

Nr. 38

AOL

20. SEPTEMBRIL 1924.



A-Stieren.

TALLINNA EESTI KIRJASTUS-ÜHISUS

HIND 40 MARKA

TALLINNA EESTI KIRJAST.-ÜHISUSE

kirjastusel ilmunud

RAAMATUTE NIMEKIRI

- Käskivi.** Novellid. Adson, A. Hind 85 m.
- Taavet Soovere elu ja surm.** Romaan. Mait Metsanurk. Hind 120 mk.
- Saatuse tujud.** Jutud Vene-Austria võitlustest Karpaatides. J. Mändmets. Hind 130 mk.
- Poiss ja liblikas.** Novellid. A. H. Tammsaare. Hind 100 mk.
- Teekond Hispaania.** Reisikirjeldus. Friedebert Tuglas. Hind 200 mk.
- Pärisosa.** Luuletustekogu. Marie Under. Hind 85 mk.
- Nipet-Näpet.** Legendid, anektoodid ja tõsijuhtumised. A. Jürgenstein. H. 50 m.
- Vähkmann ja Ko.** Fõljetonistlik romaan. O. Luts. Hind 100 mk.
- Tõlbuse Jaak Tõlbuse kirjavahetus.** I ja II jagu. Ajaloolised humoreskid. A. Kitzberg. I jagu — hind 60 mk., II j. hind 150 mk.
- Tõlbuse Mari ajalikud laulud.** Ajaloolised humoreskid. A. Kitzberg. H. 35 m.
- Eesti iseseisvuse teel.** I. Vene revolutsioonist Eesti vabadussõjani. Ülevaade 1917. ja 1918. a. sündmustest. A. Tammann. Hind 160 mk.
- Minu mälestused.** Adm. Joh. Pitka meenuaariid. Hind 225 mk.
- Sõda Landesvehriga.** J. Poopuu. H. 100 m.
- Au langenuile.** Luuletused vabadussõja kangelastele. Aks. Kallas. Hind 200 m.
- Elu mäng.** Jutustus Eesti vabadussõjast. Mihkel Lüll. Hind 90 mk.
- Ahvide kasvandik.** Juhtumuste romaan. Ed. R. Burroughs. Inglise keelest L. L. Hind 200 mk.
- Kadunud mees.** Ülipõnev romaan. Inglise keelest L. L. Hind 160 mk.
- Loitev Koit.** Romaan Ameerika dollarimaalt. Jack London. Inglise keelest H. M. Hind 200 mk.
- Malailaste laev.** Romaan. Clark Russell. Inglise keelest. Hind 150 mk.
- Julge Mäng.** Kriminaalromaan. R. Augustin Freeman. Hind 80 mk.
- Punased lõunast.** F. Grass. Hind 60 m.
- Pstikoloogia pääjooned.** I osa. Dr. H. Höfding. Tõlkinud K. Freiberg. Hind 130 mk.
- Valitud Eesti rahvalaulud.** Antoloogia, eessõnaga rahvaluule üle. A. Saareste. Hind 130 mk.
- Kodumaal rännates II.** Piirisaare-Endla-Neeruti-Haapsalu. G. Vilberg. Hind 100 m.
- Kasvatuse radadel.** Kasvatuse õpetus. C. H. Niggol. Hind 630 mk.



E. DEETERS.

TALINNA EESTI KIRJASTUS-ÜHISUS

ROOSID.

KIRJANDUSE,
KUNSTI JA
KULTUURI
AJAKIRI



TOIMETAJA
ED. HUBEL
VÄLJAANDJA
TALL. EESTI
KIRJ.-ÜHISUS

ILMUB IGA NÄDAL

II AASTAKÄIK

TOIMETUS JA TALITUS TALLINNAS, PIKK TÄNAV 2

TOIMETAJA KÕNETUNNID ÄRIPÄEVIL 1-2

MEIE HARIDUSPOLIITIKAST.

Meie kirjanikud ja literaadid on mitmel puhul sõna võtnud kultuurpoliitiliste nähtuste ja väärnähtuste kohta, aga seejuures piirdunud peasjalikult rekordspordi taudi levitamiseks kultuurkapitaali summade pildumise ja loova kirjanduse ning kunsti toetamata jätmise konstaterimisega.

Jätame seekord kõrge kultuurpoliitika, vaatleme hariduspoliitikat. Seegi ei peaks meie kirjamehi külmaks jätma. Ja neil oleks seda kõige kergem objektiivselt arvustada. Nad ei ole partei-inimesed, kes oma meeste praegusi või endisi partei hariduselu juhtimises peaksid varjama. Neil ei ole vaikima sundivaid suhteid haridustegelastega, nagu parteiajalehtede juhtivatel jõududel sagedasti on. Neil ei ole huvi demagoogiat teha oma suurte hariduslevitamise püüetega, neil ei tarvitse turgudel ja teedel laiutada, et nad hariduse kõigile „kättesaadavaks“ tahavad teha.

Politiikas maksab juhtsõna: võima, see tähendab: ette nägema. Ettenägemine on aga kaheksugune: intuiitiivne aimamine ja puhtmõistusline tulevikku vaatamine, oma sammude tagajärgede rehkendamine reaalsete andmete abil. Intuitsioonij võib ainult suurtelt poliitikustelt nõuda, lihtsat ettekavatsust aga igalt inimeselt.

Raske on näit. ette aimata, missugune võõras keel meil tulevikus (kõige tarvilikum ja kasulik, kas Saksa, Inglise või Vene. Selles asjas võib intuitsioon ehk aidata. Aga võimatu ei ole rehkendada, kui palju meil umbes tarvit läheb eriteadlasi igal alal, näit. arste, juriste, kooliõpetajaid j. t.

Meie hariduspoliitika juhid ei ole seni nähtavasti vaevaks võtnud sarnaseid statistilisi

rehkendusi ette võtta, et oma tegevuse tulemustest õigel ajal pilti saada.

Toome näiteid. Tartu ülikoolis õpib praegu üle 5000 noore inimese. Tung sinna on viimastel aastatel otse kohutav olnud. Lagedapealised „haridussõbrad“ ja „tegelased“ nimetavad seda „tungiks hariduse järele“ ja nõuavad, et ülikooli ukсед ikka laiemaks tehtaks. Haridusministrid oleksid aga juba mõne aasta eest ette võinud näha, et rahvamajandusliselt ja rahva energia otstarbekohase juhtimise seisukohalt meil enam tarvis pole suurel arvul riigi kulul arste, juriste, kirikuõpetajaid, filoloogisid ja igasugu teadlasi suurel arvul produtserida. Näitavaid ometi kultuurimaade arvustikud selgesti, kui suure hulga elanikkude peale seal üks eriteadlane tuleb ja missugusest eriteadlaste arvust küllalt. Meil on nüüd aga arste, advokaate ja inseneere küllalt ekspordikski, aga puudub turg väljaveoks ja valuutat sellest ka ei saa. Meie võime juba Eestis valgemit-siga neidu köögitudrukuks saada ja korporanti käskjalaks või uksehoidjaks. Sellega võiksime ameeriklastegi ees uhkustada.

Meie ei usu, et tõsine tung hariduse järele 5000 noort inimest ülikooli on ajanud. Nii palju kui ülikooli õpetajalt kuulda, tulevad sinna väga paljud, kellel vaimlisi huvisid pole, kes õppimisest vähe hoolivad, kes keskkoolis vähe teadmisi omandanud. Nad tulevad sinna, et valget üldmütsi pähe saada, et lõbusat korporandi-elu elada ja pärast „kerget tööd“ saada ning herraselu elada.

Kui juba praegu eriteadlasi, mida Tartu ülikool ja Tallinna tehnikum ja endised Venemaa kõrgemad koolid valmistanud, liig palju

on, mis siis veel mõne aasta pärast, kui Tartu praegused 5000 ja Tallinna tehnikumi 400 oma õppimise lõpetanud. Väga võimalik, et paljud neist ei lõpetagi, aga nendega on lugu veel pahem: lihtsat, „musta“ tööd nad teha ei taha ja muuks nad ka ei kõlba.

Haridusministeerium, ülikooli ja tehnikumi juhatas ei ole aga midagi haritlaste ja teadlaste üleproduktiooni vastu teinud, ümberpöörduvalt: mõlemad nõuavad iga aasta ikka suuremaid summasid eriteadlaste valmistamiseks, nõuavad ikka enam väljamaa ja muid stipendiumisid!

Mida oleks kergem olnud ette näha, kui kooliõpetajate tarvilikku arvu! Ja sellekohaselt oleks ka seminaare pidanud avatama. Samal ajal kui meil aga kooliõpetajaid juba küllalt, kui mõne koha jaoks juba poolsada kandidaati ja mitu seminaari alatasa uusi valmistavad, avatakse Haapsalus veel uus seminar ja visatakse selle ehitamiseks poolsada miljonit! Et iga koha jaoks edaspidi poolsada kandidaati leiduks!

Eks ole niisugusel korral loovatel kunstnikkudel ja kirjanikkudel õigus nuriseda, kui neile ei anta pea mingisugust toetust, kuna selleks paar miljoni aastas kuluks, aga ülearuste eriteadlaste valmistamiseks visatakse siin sinna poole kümneid ja sadasid miljone.

Tartu ülikoolile antakse miljone, et ta teadlasi võiks valmistada, kes meie kirjameeste teoste i-peadki kokku loeksid, aga kirjameestele ei anta loomiseks krossigi!

On see aga ime kui paljud noored inimesed lähevad ülikooli valgemuksi saamiseks, üliõpi-

lase elu elamiseks või mõne teaduslise kraadi omandamiseks, mitte aga tõsise töö tegemiseks, kui meie hariduselu juhhib inimene, kes ka nähtavasti ainult teaduslise „kraadi“ saamiseks, välise hiilguse omandamiseks doktori-väitekirja kirjutas, millel kõigi arvustajate ühemeelse otsuse järele teaduslise tööga vähe sarnasust.

Miks ei peaks noored keskkoolide ja ülikooli kasvandikud selle „kõrge“ eeskuju järele käima ja ka väliseid haridustunnusmärke omandama!

Tartu ülikooli juht (rektor) seletanud veel neil päevil ühe ajalehe kaastöölisele, et ülikooli sisseastujate arvu ei mõeldavatki piirata. Sarnasel seisukohal olevat ka haridusminister. Jäetavat „tuleviku näidata“, saatuse hooliks, kuidas üliõpilaste arvuga jääb. Ühe sõnaga: meie kõrgemat hariduselu ei mõeldagi juhtida, vaid lastakse minna nagu läheb. Küll „elu“ ise reguleerib. Väga õige, aga vananenud tarkus. Ka majanduselu kohta arvati kord, et lase minna kuidas läheb. Küll ta ise reguleerub. Aga nüüd on see ammu kolikambrisse heidetud põhimõte. Iga majandusminister katsub juhtivalt majanduselu peale mõjuda. Ainult meie rahva vaimlise energia juhiks määratud mehed istuvad oma kõrgetel kohtadel ja kordavad „laissez faire, laissez passer“. Las kasvab eriteadlaste arv nii suureks, et pooled nälgivad. Küllap siis kisa nii kõvaks läheb, et vanad ja noored inimesed ise ka koolide eest hirmu hakkavad tundma! Küllap siis õpilaste arv keskkooles, ülikoolis ja tehnikumis isegi väheneb!

SUUR-BRITANNIA RIIKLIK NÄITUS.

Prof. P. RAMUL.

2

Kõigist Inglise asumaist on tööstus-kaubanduslikus suhtes esimesel kohal muidugi Ameerika ja Austraalia.

Kanaada paviljonis köidab tähelepanu kõigepealt põllumajandus sõna laiemas mõttes ja nimelt maaharimine. Katsetalude liikuvad mudelid demonstreerivad mitmesuguste põllumajanduslike saaduste valmistuskäiku. Publiku üldist huvi köidab rida haruldasi panoraaime, mis selgitavad mitmesuguseid momente põllumehel elust, nagu maaharimine, viljakoristamine, puuviljaaed igasuguste viljapuudega jne. Samas on välja pandud ka proovid kõigist Kanaada põllumajanduslikest saadusist.

Piimaosakonnas köidab veidrusest üldiselt

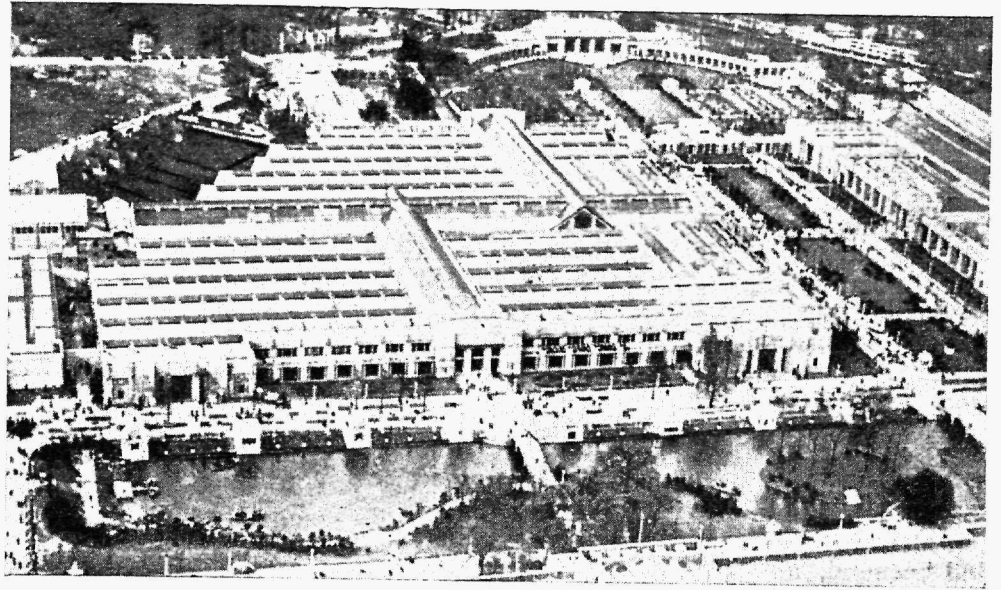
tähelepanu klaasi alla ehitatud õu, mille keskel leidub ilus hobune loomulikus suuruses; hobuse kõrval aga seisab Walesi prints, hoides hobust valjaist. See kõik on valmistatud... koorevõist, mille madalat temperatuuri hoitakse alles jahutusriistade abil. Töö on niivõrd peenelt tehtud, et printsi isegi võib ära tunda näo järele, hoolimata materjali vastupidamatusest ja ebakunstikohasusest.

Rikkalikult on välja pandud ka metalle. Näited mitmesuguseist kaevandusist annavad pildi mitmesuguseist maapõues peituvast varandusist, kuna liikuvad mudelid selgitavad nende päevavalgele toomist ja ümbertöötamist.

*

**Tööstusepalee
Wembley näitusel.**

*



Veejõu osakonnas torkab silma Niagara kose mudel. Samas selgitab rida pilte selle kasutatud ja kasutamata jõudusid.

Metsaosakonnas on näha mitmesuguseid metsamaterjale nii toorel kui ka väljatöötatud kujul. Mudelid selgitavad materjali väljatöötamist, alates toorest lauast ja lõpetades parima salongimööbliga.

Elektriosakonnas on välja pandud mitmesuguseid koduse majapidamise tarberiistu.

Väga rikkalik on väljapanekult transpordiosakond. Siin on sellekohaste liikuvate mudelite abil näidatud kogu Kanaada suurimate laevasõidu- ja raudteekompaniide tegevus.

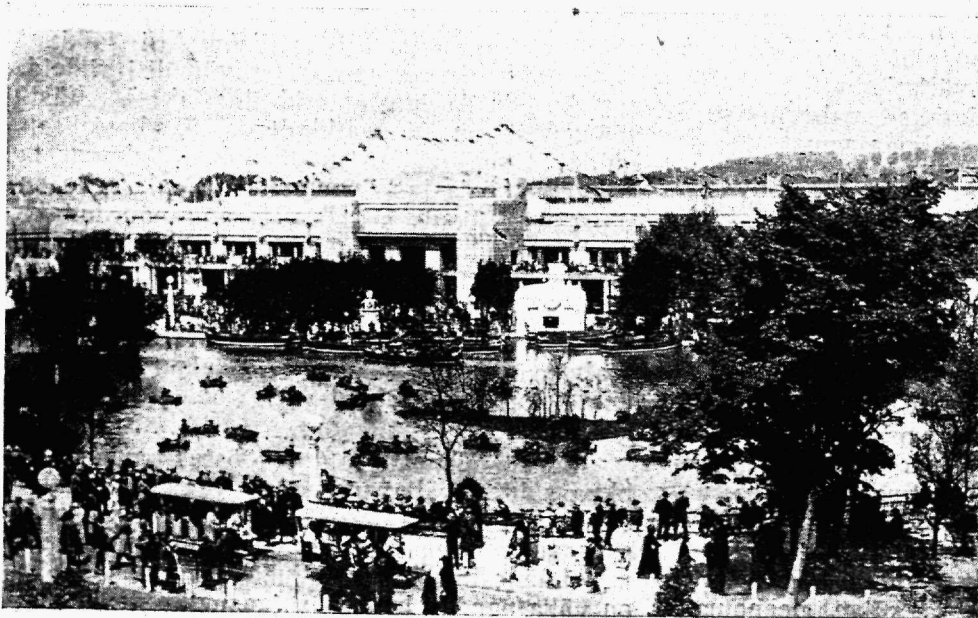
Lõppeks selgitavad haridusosakonnas sellekohased kaardid ja tabelid Kanaada kultuurilist edukäiku asumaa esimesist päevist kuni tänaseni.

Austraalia paviljonis samuti kui Kanaada omaski tõmbab endale tähelepanu kõigepealt põllumajandus ja eriti karjakasvatus. Siin on järeletehtud kujudes näha Austraalia sarvloomi, hobuseid ja peaaesjalikult lambaid, keda seal kasvatatakse miljonitena. Samas võib näha ka, kuidas Austraalia lambakasvatajad eriti selleks kuuluvate instrumentide abil osavalt ja kiiresti niidavad Austraalia lambaid. Otsekui selle, kogu maailmale tuntud tööstusharu süm-

*

**Inseneeride palee
(järve poolt)
Wembley näitusel.**

*



boliks on lambavillast ehitatud eripaviljon väikese majakese, õue ja lambakarjaga. Samas on klaasi all välja pandud terved magasiniaied igasugust külmetatud liha (loomalaiba-, sealaha j. m.), mida Austraaliast, 12.000 miili maa tagant, veetakse Inglismaale.

Karjakasvatuse kõrval esineb ka piimajandus, mis samuti tuntud kogu ilmale. On välja pandud rida igasuguseid piimasaadusi konserveerituna ja külmetatud kujul. Piimosaakonnas on siin samuti kui vastavas Kanaada omaski valmistatud järgmine kujund. Klaasvarju all on näha maja õuega, ümbritsetud aiast. Õue keskel seisab loomulikus suuruses lehm. Ja see kõik on jällegi valmistatud koorevõist.

Põllupidamise osakonnas on panoraamide abil näidatud mitmesuguste leivaainete, peamiselt nisu, väljatötamine. Samas on välja pandud ka nende ainete proove ja samuti võib samas näha Austraalia leivaküpsetamise viisi Austraalia jahust.

Ühenduses põllupidamisega on esitatud ka Austraalia aiapidamine ja juurviljade kasvatust. Siin näidatakse jällegi rea panoraamide abil viljapuu- ja juurviljaaedu, nende harimist ja viljavõtmist. Võib näha kõiki Austraaliast Inglismaale veetavaid aia- ja juurvilju.

Pöördes suurt tähelepanu karjakasvatusele ja põllupidamisele, pidi muidugi silmas peetama ka väljaveetavate ainete konserveerimist. Ja tõepoolest näitabki sellekohane osakond üksikasjalikumalt liha- ja piimasaaduste, aia- ja juurviljade sissepakkimist ja konserveerimist.

Väga rikkalik oma väljapanekult on metallide osakond. Võib näha igasuguseid metalle ja kalliskive, mida Austraalias leitakse, kuna samas kõrval liiguvad mudelid näitavad nende päevavalgele toomist ja väljatötamist.

Metsaosakonnas näidatakse paberitööstust ja mitmesugust mööblit sealmaa puust.

Transportosakonnas näidatakse liikuvate mudelite abil liikumisviise. Samasugused mudelid pakuvad pildi ka Austraalia suurimaist sadamaist.

Lõppeks selgitab rida kaarte ja tabeleid maa üldist arenemiskäiku. Ühtlasi näitavad need, kui võrd kasutamata on veel selle pooleldi alles läbiuurimatu maa lõpmatud tagavarad.

Aasia asumaaedest on tööstus-kaubanduslikus mõttes silmapaistvaim osa India. Selle hiiglapaviljoni üksikud jaoskonnad on rikkalikult täidetud igasuguste sealmaa ainetega, nagu näiteks leivaained, kohvi, tee, vabrikukaubad, mineraalid, värvid, metsamaterjal jne. Eriti rikkalikult on esitatud Hindu käsitööstus: lõpmatud hulgad ilusaid ja kõige peenemaid

asju pronksist, elevantiluust, metallist, puust, lihvitud kalliskive, kõige mitmekesisemaid väljaõmblusi siidil, riidel, vaipadel jne.

Peale selle on India piirkonnist Tseilon veel eriti esitanud hulgaviisi seal leitavaid ja väljatötavaid aineid, nagu näiteks: nahkasjad, kummi, mineraalid, mööbel, riis, kookospähklad, kohvi, kakao jne.

Burma aga on oma eripaviljonis välja pannud peaaesjalikult sealmaa kallid kunstkäsitöö saavutusi, nagu näiteks igasuguseid ehte- ja tarbeasju metallist, puust, siidist, elevantiluust, hõbedast, kullast, kalliskivist jne.

Nagu teisteski suurema is paviljones, nii ka India osakonnas selgitatakse selleks eriti seatud ruumides piltide, kaartide, mudelite, panoraamide ja kinofiilmide abil täpselt kõiki India saaduste väljatötamise ja ümbertötamise viise.

Ühenduses India hiiglatööstusega on siin osakonnas suuresti rõhku pandud muidugi ka transportjaoskonnale.

Malaiilased on oma paviljonis selge ülevaate annud oma tähtsamast tööstus-kaubanduslikust tegevusest. On esitatud kummipuude istandused kogu nende töötamiskäiguga. Siin võib näha ka paberi valmistamist sealmaa materjalist, nagu bambuk, pehmed puud ja jämedad heinataimed. On juhitud tähelepanu ka Malai tuntu sõjariistadele. Mudelite abil on näidatud metallide päevavalgele toomine kaevandusis ja töötamine riisiveskitel. Huvitav on ka kalandus, milles malaiilased on järeleaimamatud. Malai kogupilti täiendab pealinna, Singapuri, mudel.

Hong-Kong on välja pannud peaaesjalikult Hiina käsitööstuse saavutusi, nagu loigatavat elevantiluud, fantastilisi väljaõmblusi, läikivat siidi, asju mustast puust, erevärvilisi riideid, toredusasju ja igasuguseid iluasjakesi. Käsitööstusest on ülevaatlilikult ja üksikasjaliselt näidatud siidi väljatötamiskäik, riidekangaste värvimistöö ja korvipunumine. Peale selle on siinses paviljonis eriti tähelepanu pöördud ka veel laevaehitusele, mille poolest Hong-Kong on kuulus.

Isegi väikesed asumaaed (Palestiina, Küprus, Saravak, Malta) on esitanud võrdlemisi palju sealmaa tööstuse saadusist. Seejuures on igaühel neist oma eriained, mille poolest üks läheb lahku teisest.

Aafrika asumaaedest on tööstus-kaubanduslikus suhtes väljapanekutega väga rikkalikult esinenud Lõuna-Aafrika asumaaed. Ja see ongi arusaadav, kuna nad oma kultuuriliselt arengult Lääne-Euroopast sugugi taha ei jää. Siin on välja pandud hulgaviisi igasuguseid sealmaa

Inseneeride palee
seestpoolt
Wembley näitusel.



saadusi, nagu näiteks metalle, peaaesjalikult kulda ja kalliskive, villa, puuvilja, jaanalinnu sulgi, nahka, karvanahku, mööbleid, leivaaineid jne.

Muidugi on iga tööstusharu täpselt selgitatud piltide, mudelite, panoraamide ja kinofilmi abil. Kuid peale selle on Lõuna-Aafrika asumaad osanud veel sümboliliselt omalaadiliselt silmapaistvaks teha mõningaid oma tööstusharudest. Nii on näiteks nende kogu maailmale tuntud kullatööstuse sümboliks üles seatud laeni ulatuv, kullatud hiiglagloobus. Puuviljatööstus (eriti ananasid) on jällegi sümboliseeritud laeni ulatavas hiiglaananasis. Jaanalindude ala — elusjaanalindude karjas

(ligi 15 lindu), mis vabalt jalutamas aiaga piiratud õuel.

Rikkalikus transportosakonnas tõmbab laevanduse ja sadamate huvitavate mudelite kõrval tähelepanu endale kogu täielik uusimakujuuline Lõuna-Aafrika raudteerong täieliku komfortiga ja puhvetiga, mis valmis publiku nõuetele.

Ida- ja Lääne-Aafrika asumaade osakonnad on huvitavad enam sealmaa olude kui tööstuskaubanduse seisukohast.

Ida-Aafrika osakonnas äratab huvi peamiselt puuvilla- ja kummiaraabikumi-tööstus. Eksportainetena on välja pannud riisi, karvanahku, kookspähklaid, elevantilud, pipart, tuba-



Austraalia paviljon
Wembley näitusel.

kat, vaha jne. Huvitav on ka mudel mägestikuraudteest, mida seal praegu inglise valitsus tööstuse edendamiseks ehitab.

Lääne-Aafrika osakonnas on käsitööstusharudest kõige silmapaistvam kudumistööstus. Väljaveoainetest on välja pandud karvnahku, palmiõli, kakaod, elevantiluu, vaha, jaanlinnu sulgi jne.

Rikkalikult on tööstus-kaubanduslikus mõttes esitatud Lääne-India asumaad. Lääne-India paviljonis on viielt saarelt igühelt eriti välja pandud palju mitmesuguseid sealmaa saadusi. Nende hulgas köidavad tähelepanu peamiselt merepõhja saadused (käsna, merekarbid, pärlid) ja taimkonna saadused (suhkur, kakao, kõhvi, puuvili, puuvill, sigarid, juured arstirohtudeks jne.). Peale selle äratab Jamaika saare jaoskonnas erilist huvi tuntud Panama kübarate väljatootamine Jamaika palmidest ja kuulsate Jamaika veinide valmistamine.

Samasse paviljoni asetunud Briti Gondur on pannud välja peajasjalikult metsamaterjale.

Briti Guinea on oma eripaviljonis esinenud peajasjalikult kulla- ja metsatööstuse ja kalliskividega.

Lõppeks võib üldise mulje kogu kaubandus-tööstuslikust tegevusest saada n. n. valitsuspalees, kus teatud süsteemi järele on näidatud valitsuse tegevus üksikute osakondade viisi. Kaubandus-tööstusliku tegevuse suhtes on tähtsad peajasjalikult asumaade meretaguse kaubanduse, põllumajanduse, mäekaevanduste ja transpordi departemang. Siin ei saa jätta nimetamata üht näituse tähelepanuväärsust transportosakonnas, nimelt suurt basseini vee-ga, kus mingist kõvemast aimest on kujundatud kõik mannerid ja saared-asumaad. Neid ümbritsev vesi peab kujutama ookeane ja meresid. Veel liigub elektri abil hulk väikesi aurikuid, mis kujutavad laevasõitu kõigil Suur-Britannia laevasõidu liinidel.

Käesoleva ülevaate algul tähendasin, et ühenduses kaubandus-tööstusliku tegevusega pakub Wembley näitus huvi ka veel etnograafilisest küljest. Muidugi tuleb ses mõttes kõigepealt panna tähele rahvaid, kelle elu-olu tugevasti erineb meie, Euroopa, omast. Säärastena esinevad peamiselt Aafrika, Aasia ja Austraalia asumaad. Siinjuures rida näiteid.

Lääne-Aafrika osakonnas on Nigeria oma hoones esitanud kogu Nigeria onni ühes täieliku sisseseade ja inventaariga. Siin on arvatavasti näidatud kõik, mida vähenõudliku sealmaa elaniku vaimliste kui ka füüsiliste nõuete rahuldamiseks vaja, alates jumalaist ja lõpetades savipottidega. Onni ümber kujutavad mõned panoraamid küla istandustega, jõe paati-

dega ja krokodillikujutustega kaldail. Seinad on kaunistatud Nigeria maastikupiltidega, alates metsarikkaist kaldaist ja lõpetades Sahaara kõrbe ligikonna paljaste lagendikkudega.

Kuldranna osakonnas köidab tähelepanu seitse ilusat panoraami, mis kujutavad mitmesuguseid momente rahva elust, nimelt: kalliskivide otsimine jõepõhjast, metsaparvetamine, puuviljavõtmine, tööd sadamas, elanud ühes koduse tegevusega, rahvapidu ja palmisalu. Oues võib näha maa päriselanikke tegevuses mitmesuguseil koduseil toiminguil.

Sierra Leona hoones on välja pandud rida mitmesuguseid koduseid tarbeasju. Eriti huvitavad on sealmaa muusikariistad. Nähtavasti on see Lääne-Aafrika maadest kõige muusikaalsem. Pole siis vist ka alusetu, et siit on pärit ainsam Lääne-Aafrika haritud muusiker Colridge Taylor, kelle töid muuseas ka näituse laulupiduil ette kant.

Siin pole huvituseta märkida ka fakti, et selle suguharu pealikuiks on mõningad naised, kes riiklikke kohustusi täidavad rahulikult ja edukalt. Tahtmatult tekib mõte, kas pole ehk omajagu sidet muusika headtoova mõju ja Sierra Leona suguharu naispealike ürnade südame vahel.

Ida-Aafrika osakonnas on elu-oluline külg samuti selgitatud panoraamide abil, mis kujutavad näiteks onni kookospalmide all, koduseid töid ja küla pipraistandustega. Ka on siin välja pandud igasuguseid ehtsaid sealmaa tarbeasju, rahvariideid, ehtasju, sõjariistu jne.

India elu-olu näitab jällegi rida pilte, panoraame ja kinofilme. Eriti huvitavad on panoraamid, mis kujutavad jahti lõvide, tiigrite j. t. peale. Ka on siin täistopitult välja pandud sealmaa linde ja metsloomi (biisonhärgi, elevant, lõvisid, tiigreid), kellega pärismaalasel on võidelda. Sellest küljest on eriti huvitav Tseiloni paviljon. Samas paviljonis on panoraamide abil toodud esile kogu troopika taim ilma rikkalikkus ja suurepärasus. On olemas ka väike triiphoone elavate sealmaa taimedega. India rahvatüüpidest annavad teatud määralt kujutlust mitmesugused väljapandud sealmaa riided. Väikeses India restoraanis võib maitseada mõningaid India toite. Ka on näitusel olemas India teater. Tõepoolest aga ei tutvusta too teater meid India algupärase kunstiga, täis müstitsismi. Siin vaid näitavad mingisugused isikud Hindu rahvariideis trummilöökide saatel ainult tavalisi fookusi, mil pole midagi ühist tõsise Indiaga. Üldse on see elu-olult rikkaim, salapärase maa kogu oma ajaloo, oma algupärase arengu, usundite ja müstikaga jne. esitatud kahjuks võrdlemisi kehvalt. Keda selle

maa elu-olu aga eriti huvitab, sellele soovitan astuda seks otstarbeks Londoni India muuseumi.

Malai paviljonis kujutab rida pilte ja pano-raame: elamuid, koduseid töid, koduseid tarberiiistu jne. Paviljoni kõrval võib tüübilises Malai onnis maitseda mõningaid Malai toite.

Samuti võib ka Hong-Kongi paviljonis tutvuneda mõningate Hiina delikatessidega (supp linnupesadest), Tseiloni osakonnas juua tassi Tseiloni teed, Ida-India paviljonis saada klaasikese ehtsat kanget Jamaika veini ine.

Malta asumaa on oma paviljonis näidanud oma maa ajalugu: vana, rüütlite ja praegust aega.

Ka Palestiina pole unustanud juhtida tähelepanu ajaloolisele osale, mida see maa etendanud. On esitatud rida pilte, mis osutavad Püha Maa ajalugu. Huvitav on kuulsa Salomoni templi mudel.

Uus-Meremaa paviljonis näitab kinematograaf pilte uus-meremaalaste elust ja Maori suguharu kombeist.

Kauged ja kogu ilmast peaaegu lahutatud Vaikse ookeani Fidshi saared on esitanud rea oluliseid küljest väga tähtsaid esemeid, nagu näiteks: pärismaalaste riided, lootsikud, puutrummid, sõjariistad, sümboolse tähendusega hülge kihv, mida kingitakse tähelepanu tunnusemärgiks ja mitmesugused primitiivsed kodused tarberiiistad.

Teatud määral pakub Wembley näitus huvi ka kunstilisest küljest. Siinses kunstide palees on mõningaid galeriisid, kus esitatud maalikunsti ja skulptuuri Inglise praeguseilt kunstnikelt ja asumailt: Uus-Meremaalt, Lõuna-Aafrikalt, Indialt, Austraalialt ja Kanaadalt.

Teatrikunsti osakonnas on esitatud Inglise teatri ajalugu ja praeguse rahvusliku teatri ideaal.

Dekoratiivosakonnas on välja pandud tubade sisseseaded mitmesuguseilt aegjärgudelt, siin hulgas ka 1924. aastalt.

Tähelepanu köidab kirikliku kunsti osakond sellekohase suure, stiilse kirikuehitusega, mosaiikfreskidega, nikerdustega, kiriklikkude tarberiiistade ja ehetega.

Peale selle leidub ses kunstide palees ka veel keraamika, juveliirkunsti j. t. osakondi.

Arhitektuurkunst on esitatud paviljonide ja teiste Wembley näituse hoonete näol.

Lõppeks muusika, mis esitatud kuue kontserdiga ühendatud riiklikult koorilt, mis koosneb 10.000 lauljast. (Neist kontsertidest ilmub minult eriartikkel ühes Lauljate-Liidu Muusikalehe lähemaist numbreist.)

Kui tuntud sportlased, pole inglased unustanud pühendada tarvilikku tähelepanu ka spordile, mille mitmesuguseid harusid esitatakse eriti selleks ehitatud staadiumidel. Spordi kõrval on näitusel korraldatud ka igasuguseid pidustusi, etendusi, paraade, kontserte, tulevärke ine.

Isegi vaimulikku külge pole inglased, kui jumalakartlik rahvas, unustanud ikset näituse kihavat kaubandus-tööstuslikku liikumist. Nad on siia ehitanud ka väikese kiriku, kus ei puudu tarvilik sissesead ja preesterkond.

Tahaksin siin veel märkida üht näituse erinumbrit, mis kül võrdlemisi õieti vähe silma torkab. See on inglaseilt hiljuti avatud Egiptuse Tutankhamoni haua jäljend. Siin on arkeoloogilise täpsusega jäljendatud kuulsa hauakambri kõik kolm ruumi ühes kõigi esemetega, nagu nad leiti. Kuid siiski tundub vaadeldes, et meie ees on ikkagi ainult väga hea jäljend ja mitte tõeline arkeoloogiline leid, mis kaetud viie aastatuhande tolmuga ja mõjub vaatajasse teatud jubedustundega.

Üleilmilise tähtsusega näitused ei kordu iga aasta, mis ka arusaadav, sest nendeks on tarvis suurt eelvalmistust, et esitada teatud edusammu tööstus-kaubanduslikus suhtes. Neid korraldatakse mitmel pool maailma keskkohis mitte sagedamini kui kord iga kümne aasta tagant. Harilikult võtavad, nagu eelpool juba tähendasin, sääraseist näitustest osa riigid, mis oma kultuuriliselt arengult enam-vähem sarnased. Sellelaadiline näitus aga, nagu Wembley oma, kus ühe eestkoste all ühendatud rida teineteisest nii mitmeti põhjalikult erinevaid maid, võib korduda ehk ainult mitme aastakümne tagant.

Wembley näitusel võib iga tõsine ärimees ja tööstur leida mitmeidki uusi allikaid oma tegevuseks. Samuti võib iga teinegi näituskäija ükskõik millisel erialalt leida siin nii paljugi huvitavat, mis laiendab silmaringi. Igaüks asumaaest võib siin leida uusi kaubaturge. Ja lõppeks on näitus teda korraldavale riigile uueks märgilauaks ta edaspidisel tööstus-kaubanduslikul arenemisteel ja ta rahvusliku uhkuse ja suuruse uueks mälestusmärgiks.

(Lõpp.)



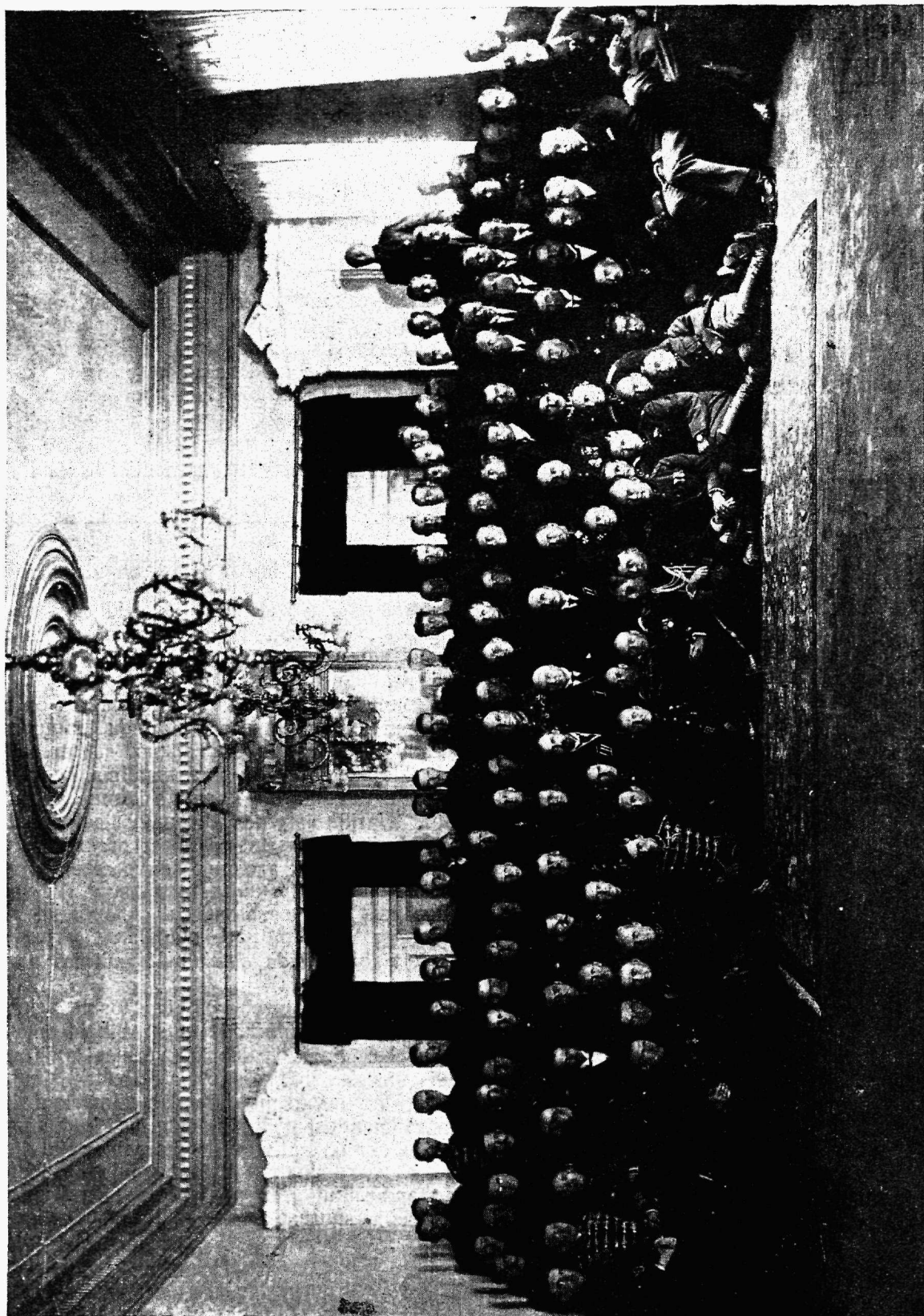


Foto Vannus.

Tallinna sõjakooli lõpetajad noored ohvitserid ja sõjakooli õpetajad.
Keskel riigivanem Fr. Akel (I), sõjaminister O. Amberg (II) ja riigikogu esimees J. Tõnisson (III).

MILJONIDOLLARILINE TEEMANT.

J. S. FLETCHERI romaan. Eestindanud L. L.

2

Tahtsin just vastata, et juhus, kus esinesid maskeeritud, revolvritega varustatud mehed, polnud eriti lõbus, kui sisemine uks avanes, ja üks me kinnipidajaist ilmus, tuues kandikul võileibu, whiskyt ja soodavett. Lühidalt, kuid viisakalt palus ta meid võtta kehakinnitust ja lahkus siis sama kiiresti kui oli tulnudki — kuid enne seda jõudsin siiski jälle näha ta kõrverat sõrme.

„Toda meest ma juba tunnen,“ tähendasin võileiba võttes. „Ta on märgitud...“ ja ma seletasin oma sõnade mõtte.

Mu reiseltsiline raputas pead.

„Kui aga juhtute teda kunagi veel nägema,“ ütles ta. „Kuid see on kaval, hästikorraldatud temp, mu poeg, ja kõige tõenäolikum on, et me ei näe enam kunagi ühtki neist meestest. Kõik on hoolega korraldatud — ja mul pole aimugi, kus me oleme! Kui kaugele arvate, sõidutati meid toos autos?“

„Aja järele otsustades arvaksin, et sõitsime umbes viiskümmend kilomeetrit,“ vastasin. „Kuid mul pole aimugi, kas meid viidi lõuna või põhja, lääne või ida poole. Kindel on ainult, et oleme kaugel Morton Hillist, härra Vandamarke.“

Ta vaatas minu peale iseäralikult, pool arglikult ja pool huvitatult üle klaasi, mida tõstis parajasti huulte juure.

„Kas nii?“ ütles ta kuivalt. „No... võib olla.“

Vaatasin tema peale imestanult.

„Sõitsime üle tunni aja!“ hüüdsin.

„Just nii, Gregg,“ vastas ta. „Kuid võib olla veeti meid ringi naabruses. Silmalummuseks! Igal juhtumisel...“

Parajasti siis avanes vaheuks ja kotis pea vaatas tuppa.

„Olge head, härra Vandamarke, tulge siia,“ käskis tulija. „Te seltsiline jääb paigale. Võtke klaas kaasa, härra Vandamarke, siis läheb jutt lõbusamalt ja elavamalt.“

Härra Vandamarke urises midagi, mida ma ei kuulnud. Kuid klaas käes astus ta uksest välja. See pandi jälle lukku. Ma olin üksi.

Seisin tüki aega kuulatades, kuid ei kuulnud midagi. Vähematki häält ei kuulnud toast, kuhu härra Vandamarke oli läinud. Mu vangikojas polnud midagi meeles pidamiseks — mitte raamatutki, kust oleksin võinud leida mõne nime. Astusin akna juure, libisesin raske eesriide taha ja vaatasin hoovi. Seal nägin meest pimedas edas-tagasi käimas — vahetpidamata edas-tagasi, nagu vaht. Ta peatus

ja tõmbas minu vaadates tuld, süüdates sellega huulte vahel rippuva sigari. Umbes minuti aega nägin tervet ta nägu selgesti ja hästi.

II.

Vabastamine.

Oleks olnud rumalus neis oludes, kui ma poleks hoolega uurinud toda meest — või õigemini, mida sain temast näha. Hea oli, et ta süütas tiku põlema, see sähvatas' toredasti ja kuna ta pidas seda sigari otsa juures, valgustas see hästi ta näojooni. Neis polnud midagi harilikust erinevat, tähelepanuäratavat või märgilist, mille tagajärjel tundsin pettumust, sest muidugi oleksin neid paremini meeles pidanud, kui neis oleks olnud midagi seesugust. Kuid ma teadsin, et ei unusta teda, et tunnen ta kergesti, kui näen jälle. Siiski oli ta nägu niisugune, mida võib näha tuhandeid — tüübilise, ilusa inglase sile, vurrudega ehitud, hästi toidetud ja hoolega puhtaks aetud nägu. Ja mees oli arvatavasti kolmekümneviie aastane, võib olla nelikümmend täis, pikk ja kaunis laiaõlaline. Peale selle ei näinud tast midagi muud, kui et tal oli peas pehme müts, mis oli tõmmatud sügavasse silmade peale, ja et tal näis olevat seljas lai mantel.

Sigari põlema süütanud, jalutas ta edasi; mina vaatasin teda veel paar minutit. Ta käis õues edas-tagasi, sigari hõõguv ots näitas mulle ta sihte.

Kuid siis kuulsin tagumise toa ust kääksuvat ja tulin ära akna eesriide tagant, et keegi vangistajaist ei näeks mind aknast välja vahitvat. Vaevalt olin tulnud tagasi oma kohale, kui vaheuks avanes ja härra Vandamarke tuli nähtavale. Uks pandi jälle teiselt poolt kinni ning lukustati.

Härra Vandamarke oli tühi klaas käes. Teadsin, et ta oli õige mõõdukas mees, kes ringis ei joonud kunagi muud kui tassi teed. Kuid nüüd astus ta kohe laua juure ning valas omale teise klaasi whiskyt ja soodavett. Ta jõi selle ühe sõõmuga, pööris minu poole ja naeratas — iseäralikult.

„Nii, mind on sest päästetud, Gregg — mu poeg,“ ütles ta õige rõõmsalt. „Kiirelt — ilma valuta!“

„Ei tea, millest on päästetud, härra Vandamarke,“ vastasin mina.

Ta pistis käed tasku, kuuldus seal olevate lahtiste rahade kõlmin, ja ta pilgutas mulle silmi.



Kari puie all.

Belgia kunstniku Emile Claus'i maali järele.

„Päris asi on nüüd sooritatud,“ seletas ta. „See nende asi! See, mille pärast nad tõid kord — tõid minu — siia.“

„Kuid mulle on kõik sama hämar, kui ennegi,“ vastasin mina. „Miks nad tõid meid — teid — siia? Ma ei tea seda, härra Vandamarke!“

Ta naeratas, kuid suunurkades ja silmis oli tusane ilme, kui ta võttis taskust sigaritoosi, valis ja süütas sigari, nagu meelega pikkamisi. Kuid märkasin, et ta sõrmed värisesid natuke, kui ta tõmbas tuld.

„Kas ei tea?“ ütles ta. „No, ma ütlen teile. Riisumine!“

„Nad — taltsid teid riisuda!“ hüüdsin mina.

„Nii, nii, vennike — just nii!“ vastas ta rahulikult. Ja teostasidki oma kavatsuse! On võimalusi, Gregg, et mees satub ebasoodsasse seisukorda. Näiteks siis, kui on võõras majas kolme maskeeritud, julmanäoga, pussidega varustatud mehega! Kui niisugustes oludes rahulikult ja kindlalt nõutakse loovutada, on kõige parem loovutada — kiirelt. Häh?“

„Siis... teid on riisutud?“ tähendasin.

Kuid ma vaatasin teda. Ta on neist, kes panevad liig palju kalliskive nähtavale. Tal oli kaelasidemes teemant, mille kohta üks ringiseltsiline oli mulle kord sosistanud, et see oli väikese varanduse hinnaline.

Tal oli samasugune väikese sõrme sõrmuses. Tal oli paks kuldkest väga toreka kel'a küljes. Kõik need asjad olid veel alles. Ta nägi, et ma vaatasin neid, ja naeris.

„Püh, mitte niisugust kraami! Ei see polnud väike taskuvargus — kuj see on õige sõna,“ ütles ta pilkavalt.

„Hoolas ettevalmistamine nõuab suuri tagajärgi. No — kõik on lõppenud, nagu ütlesin, ja loodan, et nad lasevad mu minema.“

Vahtisin teda, vaikselt imetledes — mitte nii palju ta kaotust, mis see ka oli, kui ta rahu. Aga et ta vabatahtlikult ei annud enam teateid, kui oli ju annud, siis ma ei pärinud ka. Minagi lootsin pääseda minema ja pöörsin kord ühe, kord teise ukse poole. Siis avatigi see, kust olime tuppa tulnud. Hämarasti valgustatud eestõas seisis nood kolm meest peakottides.

„Noh, härra Vandamarke!“ ütles juhataja õrneima, viisakaima häälega. „Auto ootab te káske.“

Härra Vandamarke astus vangikojast välja ja mina tema kannul.

„Kui te auto on minu käsu all,“ nurises ta, kuigi arvan, et nurin oli tehtud, „siis viidagu mind otse mu majja Prince's Gate piirkonda Londoni. Jään ju hiljaks lõunale, ja lõuna on tähtis asi minu eesse jõudnud mehele.“

Röövlite pealik naeris, juhatahes meid majast välja üle hoovi.

„Kardan, et see pole meil võimalik, härra Vandamarke,“ vastas ta, „kuid teeme teie heaks kõik, mis saame, teiste sõnadega, viime teid paika, kust saate kiirelt ja otsekohe astuda ühendusse Londoniga. Oleme nimelt mehed, kes peavad sõna — täna öösel magate oma voodis!“

„Suur tänu te tähelepanu eest!“ vastas härra Vandamarke pilkavalt. „Oskan siiski küllalt rehkendust arusaamiseks, et olete saanud palga oma vaeva eest! Kuid — see ei puutu siia — soovime juba teist seltskonda.“

Ta astus autosse, istus kõige kaugemasse nurka ning vaikus jällegi. Mina järgisin; kaks meest tulid kaasa. Eesriided hoolega kõigile aknaile ette tõmmatud, hakkasime jälle liikuma. Kui üks me vahtidest süüitas tule, vaatasin kella. Kaksikümmend minutit üle kaheksa. Olime olnud tolles tundmatus majas umbes kolmveerand tundi.

Auto liikus meeldivalt aeglaselt, mispärast sõitsime edasi väga mugavalt. Äkki kumardus juhataja härra Vandamarke'i poole.

„Meil on tublisti tund sõita, härra Vanda-

marke,“ ütles ta lõbusalt naeratades. „Kas me ei mängiks ehk kaarte? Meil on lehed.“

Ma vaatasin seltsilise peale. Oma imestuseks nägin, et ta silmad välkusid äkki. Ta kergitas end.

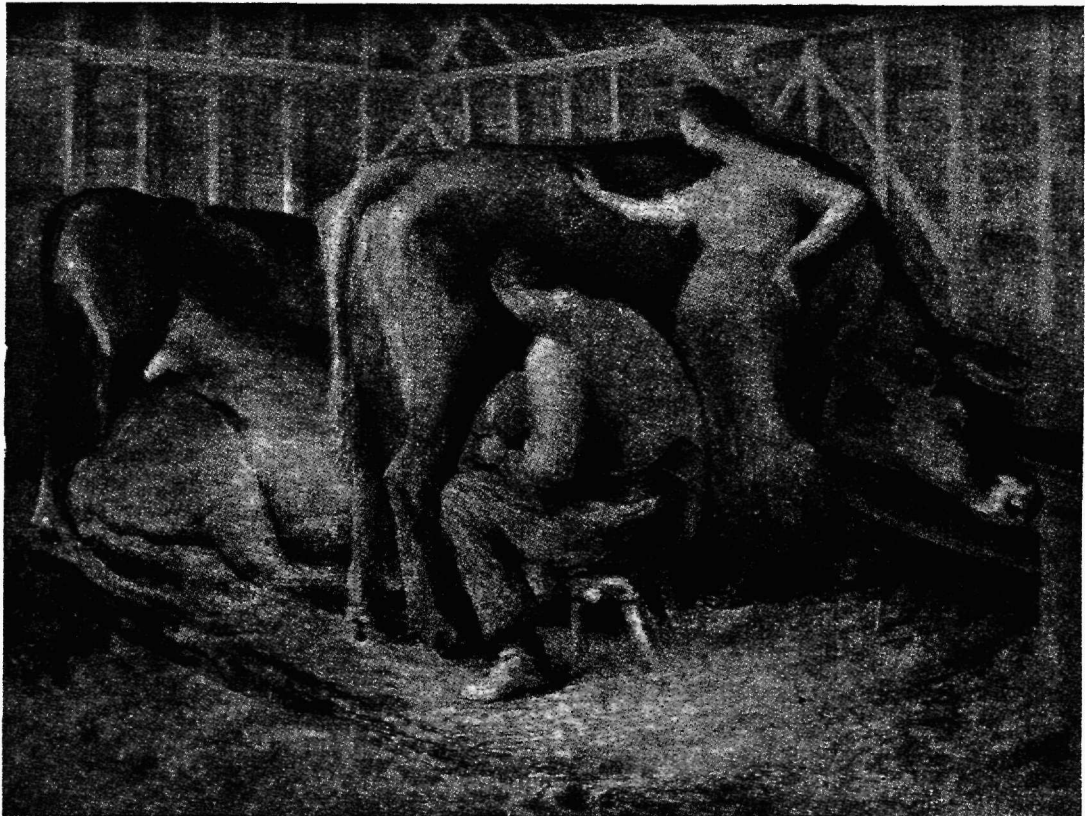
„Kas teil on raha?“ küsis ta.

„On küll!“ kinnitas küsija jällegi naeratades. „Siin on kaardid. Noh, mis mängime, härra Vandamarke? Teie ja te seltsiline määrate mängu.“

„Jätke mind välja!“ ütlesin mina. „Ma ei taha mängida — ja mul pole rahagi, peale mõne shillingi.“

„Jätke ta mängust välja!“ käskis härra Vandamarke. „Ma ei taha, et poisikesed mängivad minuga, ja ma ei mängi kunagi muidu, kui ainult raha peale. Ja noortel pole põhjust ohverdada raha kaardimängus rohkem kui mu jalgi. Nii siis, mina mängin teiega. Võtame mõne sokumängu.“

Juhataja, kes oli lasknud liikuva laua auto esimese ja tagumise istme vahele ja nüüd katsus uut kaardipakki, lasi lehed käest kukkuda ja vaatas üllatunult. Arvan, et ta vahtis üllatunult selle järele, kuidas ta keeras oma maskeeritud näo härra Vandamarke'i poole.



Lehmalüps.

Inglise kunstniku James Wilkie maali järel.

„Sokumängu!“ hüüdis ta. „Olen seda muidugi kuulnud... kuid... kas see pole paljas juhtumisekaup? Ainult — asartmäng!“

„Just nii!“ kinnitas härra Vandamarke. „Kaardipakk käib käest kätte ja igaüks võtab väikese arvu kaarte pealt, mille järele, ilma et keegi vaataks oma lehti, mängitakse nendega, mis on kätte juhtunud. See on kõik!“

„Hirmus asartmäng! Jumalakartmata mäng!“ hüüdis juhataja. „Imestan, et teiesugune eriti lugupeetud härrasmees, härra Vandamarke... kuid o'gu pealegi! Näidake siis!“

Nad hakkasid mängima. Ma istusin kõrval vahitides ja märkasin varsti paari-kolme asja. Ükskõik, mis härra Vandamarke'ilt seal majas ka rööviti, kuid talle oli jäetud ta rahakott. Ta võttis selle välja — see oli pungil täis paberiraha. Teisedki mehed võtsid peakottide

alt oma kotid, mis olid õige täis. Niipalju sest! Kuid kõige huvitavam oli minule härra Vandamarke'i haruldane õnn. Ta aina võitis! Ta pani kaardid lauale ükskõikse rahuga, millest sain aru, et õnn oli tema meelest täiesti loomulik. Teiste meeste rahad läksid ikka tema hunnikusse, ja viimaks najatas juhataja lauast eemale.

„Aitab ju!“ ütles ta kaeblikult naerdes. „Üsna paljas!“

„Ja mina ka,“ ütles ta seltsiline. „Täiesti pennita.“

Härra Vandamarke võttis rahad — hea hulga — ja pistis need tasku.

„Mul on ikka olnud hea õnn kaardimängus,“ ütles ta mõttes. „Imelik! Kuid ikka on olnud. Täna teid lõbusa ajaviite eest. Ja millal me siis lahkuime?“

(Järgneb.)

PILKE OTEPÄÄ MINEVIKKU.

GEORG NAELAPEA.

2

Loss pidi olema küllalt julgeolekut pakkuv, sest ei olnud kerge vallata kõrget Linnamäge, mida veel tänapäev piiravad sood, mis olnud kohati veel aastasadu pärast lossi ehitamist päris läbipääsmatud, ning kogu mäe on kord ümbritsenud vesi, mis nüüd osalt taandunud Alevijärve¹⁹⁾, osalt kinni kasvanud.

Siiski oli Otepää loss tähtis juba strateegiliselt, ning Uggenois ei saanud rahu: juba lossi ehitamise aastal 1223, ilmuvad tema ette venelased ja õpetavad eestlastele kiviviskemasinat tarvitamist ja „muud neile veel tundmata sõjakunsti“, nii et eestlaste julgus kasvas ja nad neile vägisi pealesunnitud ristiusu jälgi kaotama hakkasid. Omieti said piiskopi sulased jälle venelastest ja mässulistest jagu. 1225. a. käivad Otepää sakslased eestlaste kutsel Virumaal daanlasi Tallinna tagasi tõrjumas — nüüd on Otepää lossi rahvas juba tugev, kuigi tal, alates 1215. aastast, mil siia esimest korda ilmudes enesele kantsi ehitasid, nii mõningaidki katsumisaegu läbi elada tuli: 1216. a. näit. võitlesid piiskopi sulased eestlaste palve peale Otepää all venelastega, pärast seda muidugi jälle eestlaste enestega, kes ei tahtnud leppida uue usuga ja olukorraga; 1217. a. veebruaris oli Otepää ees Vene Vladimiri

20.000 sõdurit, kes kantsi seni piirasid, kuni see nälja pärast alla andis; augustis 1218 on siin jälle suurvürst Svjätoslavi venelased ning, nagu tähendatud, 1223. a. Susdali vürsti vend Jaroslav, kes end just Otepääs kindlustada püüdis; 1224. a. käivad Oandi sakslased „ühendatud jõul“ Tartut valdama, kus end vahepeal venelased ühes eestlastega kindlustanud. 1225. aasta toob sõjakäigu daanlaste vastu, ja arvatavasti samal aastal käib Modena piiskop Wilhelm Läti Hindreku, kui tõlgiga, omal esimesel „misjonitekonnal“ ka Otepääs, õpetades eestlasi uues usus ja manitse-des sakslasi ausasti elama, muuseas mitte „eestlaste turjale liig rasket koormat panema, vaid Issanda head ja kerget iket kandma“. Järgnevatel aegadel valitseb vähe aega „rahu“, kuni ordumeister Hermann Balk Otepää eestlasigi sõjaväkke võttes 1238. a. venelasteit maid võtma hakkab, kuid 1242. a. oma väe Vene vürsti Aleksandri poolt Peipsil hävitada laseb. „Jääpealse võitluse“ lugu kordub 1260. a. Durbenis, kus semgallased ordu ja eestlaste väe täiesti võidavad. Kolmas võitlus jää peal puhkeb Otepää eestlaste osavõtul Virtsu lahe juures, Hanila kiriku juures 1263. ja 1267. a. vahel leedulastega. Leedulased võidavad. Vähe enne seda lahingut on Otepääd laastanud venelased ning 1268. a. peavad otepää'ased võitlema venelaste vastu Kehalas.

¹⁹⁾ Linnamäge piiras ühest küljest Alevjärv ning soo, teisest küljest, poolringis, jälle soomülgas, millesse veel lisaks sügav ja lai kraav oli kaevatud, ning kihelkonna kiriku ja Linnamäe vahel, nagu allpool näeme, voolas suur jõgi, mille nimi teadmata. Vist hüüti teda Otepää jõeks?

Kogu selleaegse elu kirjeldamine ja järgnevate sündmuste üleslugemine viiks väga pikale, sellepärast piirdume vaid mõne tähtsama sünd-

muse nimetamisega: 1322. a. käivad Liivimaad laastamas Gedimini leedulased, ulatades oma röövkäigul ka Oandisse. Sel ajal olid eestlaste päevad juba kõigiti väga rasked, sest pärisorjus oli „seaduslikult“ õigustatud. Tekkinud olukorrast väljapääsu otsides algab eestlaste viimne suurem, meeleheitlik mäss sakslaste vastu, Jüriööil 1343, Harjumaal. Mäss surutakse veriselt maha, kuid ka mõisnikkude sugu on raskesti kannatanud — kes tapetud, kelle varandus tuhas ja varemeis. Sõja pearaskuspunkt laskus Harju-, Viru- ja Läänemaal, kuid ka Otepää eestlased saavad rängasti nuhelda:

gut Venemaaga rikkunud, et ta siin hädast aetuna vihatud Poola Sigismundiga kaitselepingu teinud, ning jaanuari lõpul 1558 ilmub 70.000 Vene ratsameest Tartumaale, põletades ja riisudes maakonda. Nii algas Liivi-Vene sõda, mis Otepää tugevasti vapustas. Nähes venelaste ülekaalu ja mõisnikkude põrmuks varisemist, kasutavad eestlased juhusit ja ähvardavad, tappes sakslasi ja põletades mõisaid, jälle terve rüütliseisuse „ära hävitada ja kustutada“, kuid vahvad mehed leiavad ikkagi 1560. a. Koloveri lossi all ja Tallinnas surma. Nüüd algab ajajärk, kus eestlaste maad ihkavad venelased,



Linnamäe kagupoolne külg. Näha nagu viiks raudkividest trepistik märke.

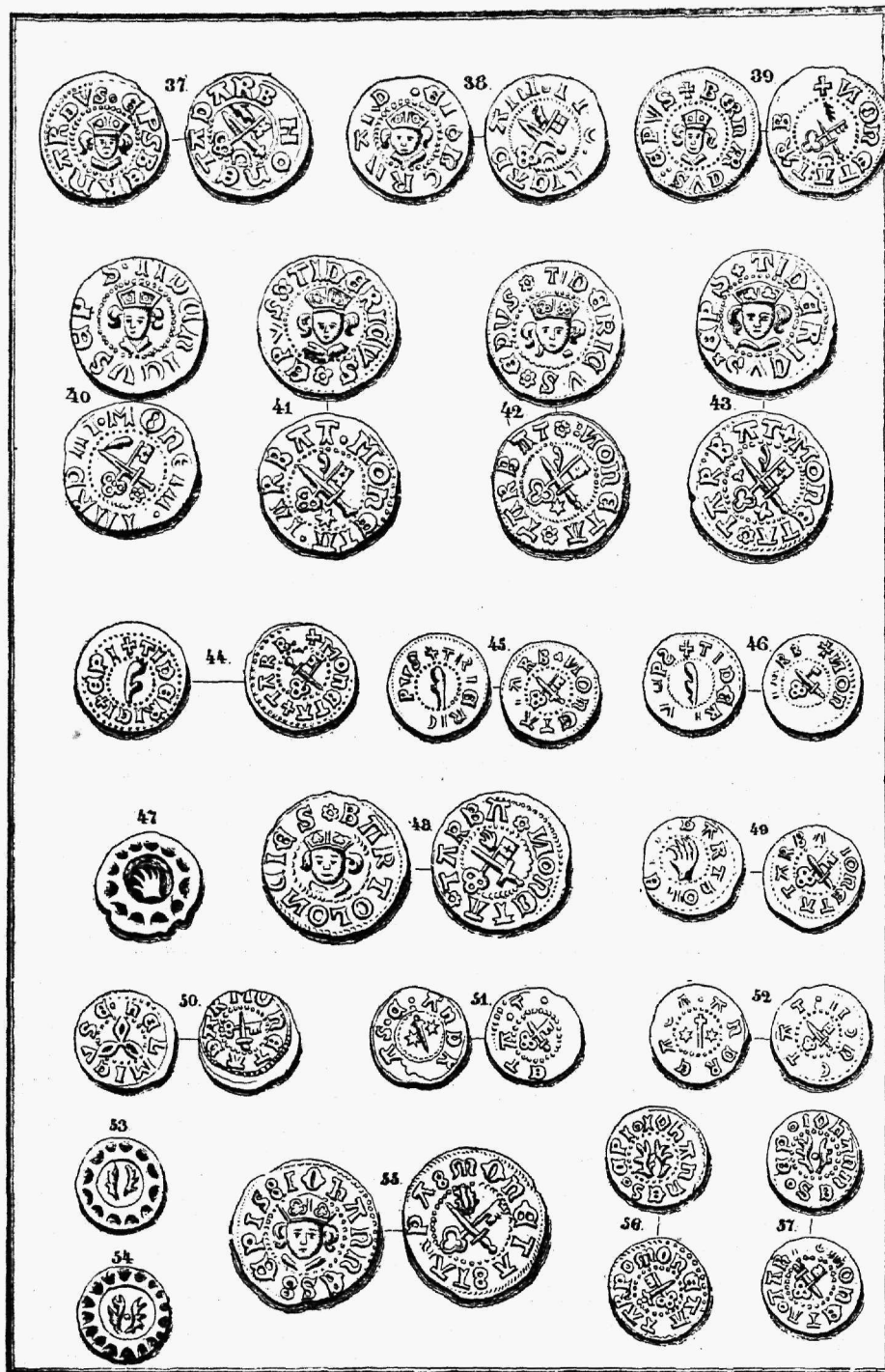
appi palutud Vene vägi Otepääst kaugemale ei lähe, vaid keerab kodumaale tagasi, ning ordumeister Dreilven jätab võitluses Otepää juures võitlusväljale 12.000 eestlast. Üldse on suure mässu ajal vähemalt 30.000 eestlast otsa saanud.

Edasi teatakse, et 14. aastasaja lõpul Tartu piiskop Dietrich Damerovist astub võitlusse ordu vastu, paludes abilisteks „maa ja rahva vaenlasi ning isegi meriröövleid“. See oli sakslaste omavahelise kodusõja päevil, ning jälle pidid eestlased kannatama. 1426. a. laseb ordumeister Rutenberg venelastel rahulikult Tartumaad riisuda. 1. nov. 1504, ordumeister vürst Wolder v. Plettenbergi päevil, laastavad jälle venelased Liivimaa põhja- ja lõunapoolset osa. Viimaks tehakse Venemaaga rahu kuni 1553. aastani. Neil rahupäevil ongi arvatavasti Otepää arenema hakanud „alevist“ linnaks. Aga see „arenemine“ ei kestnud kaua, sest vahepeal oli Fürstenberg Posvolis selega rahulepin-

poolakad ja rootslased, ning vaenuvanker vee- reb vabalt ühest kodumaa nurgast teise. Sõjapära ja rüüstamisleegid ei kustu peale lühikeste vaheaegade mitte varem, kui Rootsi kuningas Gustav Adolf²⁰⁾ a. 1629 terve Tallinna- ja Liivimaa oma kätte võttis ja maale lühikeseks ajakski „õnneliku põlve“ tõi. Kuid — võitlus

²⁰⁾ Vist Rootsi ajast on pärit kaks kiviristi Linnamäe ees, väikesel kõrgustikul söõdis nurme peal. Keda siinsed hauad varjavad, on teadmata, igatahes aga mitte eestlasi. Vanarahva järele olevat siia maetud munasööja ja soolaneelaja. Nimelt vedanud kaks meest kord omavahel kihla, et üks sööb vakk mune ja teine — vakk soola korraga ära. Munasööja söönud vakatäie mune ära ja surnud kohe, kuna soolaneelaja ellu jäänud. Viimase surma järele maetud temagi munasööja kõrvale, siia Linnamäe ette.

Samade kiviristide läheduses on allik, millest kirikumõisa heinalised harilikult vett joomas käinud. Kord pannud heinalised tähele, et allika põhjas midagi helgib, ning kõikide pöörituseni ehmatuseks võtnud allikast välja inimese pealuu. Vist puhkas siin mõne vaese vanaaegse sõduri maharaiutud pea.



Tartu piiskoppide rahad.

Bernhardus II, Bulove (nimetat. 1410. a.) rahad: 37, 38 ja 39 (piiskopi pilt, teisel küljel „stifti“ vapp jne.) shilling'id;

Theodoricus III, Resler (nimetat. 1413. a.) rahad: 40, 41, 42 ja 43 (piiskopi pilt, teisel küljel nui „stifti“ vapi kohal) — shilling'id; 44, 45 ja 46 (nui teisel küljel „stifti“ vapp) — artiger'id;

Bartholomäus Savijerve (valit. 1440. a.) rahad: 47 (karukäpp) — bracteate; 48 (piiskopi pilt, teisel küljel karukäpp: stifti vapi kohal) — shilling; 49 (karukäpp, t. k. stifti vapp) artiger;

Helmicus Malingrade (nimetat. 1461. a.) raha; 50 (kolm lehte, t. k. stifti vapp) — artiger;

Andreas Peper'i (1470. a.) rahad: 51 ja 52 (kahe tähe vahel möök, t. k. stifti vapp) — artiger'id;

Johannes II, Betkov'i (valit. 1473. a.) rahad: 53 ja 54 (täkitud äärtega) — bracteate'id; 55 (piiskopi pilt jne.) — shilling; 56 ja 57 — artiger'id.

poolakate ja rootslaste ning venelaste vahel tegi oma töö ära: 1627. aastal seisab Otepää linn ja loss varemetes, millisest seisukorrast enam Saksa Odempäh ei tõuse: tema lühikele oitseeale on tulnud jäädav lõpp.

Nii lühidalt Otepää ajalugu. Mis puutub veel eriti Odempäh linnasse, siis oleks varemtoodule järgmist juure lisada: Odempäh ehk Odenpäh

linn ei võinud kuidagi asuda Linnamäel: nagu vanust Tartu ja Tallinna ehitustest näeme, ei olnud tolleaegsed majad kaugeltki väikesed, vaid üsna ruumikad, sellepärast ei võinud ka Linnamäel aset leida peale lossi ja lossikiriku veel vähemalt 8 „päranduskrunti ja maja aset“, pealegi peame kahtlema, kas tõesti kogu linnal, mis oli tähtsaks kauba-pealadu-linnaks,

Tartu piiskoppide rahad.

Theodericus IV, Hake (1485. a.) rahad: 58 (kaks ristipandud konksu) — bracteate; 59 (piiskopi pilt jne.) — shilling;

Johannes III, de Ropa („Electus“ 1499. a.) raha: 60 (piiskopi pilt jne.) — shilling; originaal Õpet. Eesti Seltsis.

Johannes Duesborgi (Gerhard Schroue — 1505. a., — tema eelkäija ajast pole leitud rahasid) raad (nimetab end piiskopiks a. 1513): 61 ja 62 — artiger'id (piiskopi pilt, t. k. stifti vapp);

Christianus Bomhouer'i (nimet. 1514. a.) rahad: 63, 64 ja 66 (apostel Peetrus istub, paremas käes võti, pahemas evangeeliumiraamat, jalgade ees tühi nimelaud, t. k. stifti vapp ja (63 ja 64) aastaarv 1515, 66 aga aastaarv 1516 — ferding'id; 65 (piiskopi pilt ja t. k. puutüvi stifti vapi kohal) — shilling; 67 ja 68 — artiger'id;

Johannes IV, Blankenfeld'i (nimet. 1518. a.) rahad: 69 (apostel Peetrus piiskopi kuueruudulise vapi kohal, t. k. stifti vapi kohal aastaarv 1522) — ferding; 70 — artiger;

Johannes V (Gellingshausen), Bey (valit. 1529) rahad: 71, 72 ja 75 — ferding'id (apostel Peetrus võtme ja evangeeliumiraamatuga, t. k. aastaarv 1528); 75 — aastaarv 1529; 73 — artiger (apostel Peetrus jne.); 74 — shilling (piiskopi rinnapilt).



õi vaid 8 maja! Ka märkus prügitatud tänavate kohta näitab, et need ei olnud Linnamäel, sest mida pidi isegi telliskivide ja muuga „prügitatud“ mäge veel prügitatama! Ka tuleb võtta tähelepanelikult L. v. Stryk'i lauset: „1627. a. seisid loss, linn ja kirikud varemetes“, sest kas ei ole siin tegemist kolme eri lahuse seisva objektiga, mida just tahab rõ-

hutada L. v. Stryk? Ei, Linnamäel võis asuda vaid loss ja üksikud kõrvalhooned („vahipostite“?), nagu seda teame Tartu Doomemäest, mille ümber asus linn. Et Linnamäge sood ümbritsesid, siis peame, nagu öeldud, otsima linna aset kas praeguse Otepää alevi asemelt ehk kihelkonna kiriku kõrvalt, aga... võimalik siiski, et ka otse Linnamäe jala juurest, ning

siis ulatasid linna majad kuni kirikuni ja vast veel kaugemalegi, sest on teada, et õpetaja Sperlingk'i ajal, vist aastal 1883, leiti kihelkonnana kiriku ja Linnamäe vahelt, soost, prügitatud tänav 4 jala sügavusest. See leidi tehti vist juhuslikult, sest pastor oli soovinud vaid sood kuivaks lasta, kuna tähendatud soine koht Linnamäe ja kiriku vahel seni nii õõtsuv ja hõljuv oli, et hästi inimestki peal ei kannud. Selleks laskiski pastor Sperlingk siia kraavi lõigata. Peale prügitatud tänavale leidsid siit kraavikaevajad parveketi, umb. 20 sülda pikki, keti iga tüli umb. 4 tolli jäme. Niisugust tugevat parveketi meie ajal küll ei tuntu. Vist oli see tõstesilla kett²¹⁾. Kett on viidud Otepää kiriku, mille hauakambrisse²²⁾ ta, vanarahva seletuste järele, uueaja silmade eest varju pandud. Ka on kraavikaevajad peagi jõeni jõudnud, mis nüüd täiesti kinni kasvanud. Mispärast niisuguste leiduste järele Eesti soost õpetaja kaevamistöid jätkata ei lasknud, vaid kraavikaevamise kohe pooleli jättis, on täiesti teadmata. Vast avaldasid siin oma mõju kohalikud sakslased, kes teatavasti mõnikord sugugi ei soovi, et nende minevikus võõrad „urgitseksid“? Tuleb meele, kuidas ehitusmeister Sarv (praegu elab Pühajärve „Juusa-Petri“ talus), vist 1901. a., oli soovinud Linnamäe all leiduvaid keldreid uurida ja Linnamäelt omale tasuta raud- ja telliskive saada: mees oligi mäeküljel ühe keldri ukseni jõudnud ning hulk telliskive mäest alla veeretanud ja koju vedanud, kuid seal tulid Vene ja Saksa ülemus ühiselt ning mees pidi kõik saadud telliskivid mäe otsa tagasi kandma. See oli muidugi mälestusmärgi „rüüstamine“, kuid miks ei tooda praegu kiriku keldrist päevavalgele ajaloolist sillaketti ja miks ei uurita Linnamäe seismust, kus ometi mõndagi muinasvara leida oleks? Ma ei mõtle siin „omal käel“ töötajaid, vaid neid, kes meil arkeoloogia alal tegevad on Eesti valitsuse loaga, õigustatult. Teaduslikelt²³⁾ on siin 1895. a. kaevanud Stackelberg ja Bogojavlenski, kes leidnud muuseas: noa, naela, luisu, 3 pronksplaadikest, mõõgatupe otsa, hobuseraua. Kuid, on siis see kõik, mis leida oleks kahe muistse linna juurest ja minevikulossi alusest! Siin

²¹⁾ Teiste teadete järele on leitud kett pärit naha k-silla juurest, mis käinud üle Otepää jõe Linnamäe lossi juure.

²²⁾ Teiselt poolt arvatakse kindlasti teadvat, et kett mitte hauakambri pole viidud, vaid Otepää kiriku torni vundamendi alla müüritud.

²³⁾ Stackelbergi ja Bogojavlenski uurimiskaevamised sündinud vaid Linnamäe otsas, siingi ükski Alevijärve poolses nurgas, ning kõigest umb. poole sülla sügavuseni, kuni tuli vastu kantmüür. Müüri leidmise järele jäeti töö katki ja kaevatud kraav kinni ajamata — ning „teaduslik“ töö oli tehtud!

peaks veel leiduma palju seda, mis ajalooliselt hindamata kallis.

Mis puutub kraavikaevajate poolt „leitud“ jõkke, siis on siin tegemist selle jõega, mis olevat voolanud Alevijärvest välja, et Linnamäest möödudes maalauses jõena praeguse Otepää alevi alt, umb. Karuse maja kohalt, edasi Tobiase kaevu juure tõtata (Pühajärve tee ääres, Pedaja mäel; kaev on juhtunud just jõeni ulatama, nii et nüüd kaevus alati kristallpuhas vesi) ja siit salakäigul Pühajärve langeda ning tugeva vooluna pikuti läbi järve Voki poole rutata. Vähesed tunnevad selle jõe olemasolu, kuid teadjaid on siiski vanarahva hulgas. Jõgi olnud üsna lai ja sügav.

Nii siis — linna kaitsesid veed ja sood. Kuid peale loomulikkude kilpide võeti tarvitusele ka kunstlikke ettevaatusabinõusid. Nendest nimetame praegu Pilkuse mõisa aja sees asuvat kunstlikku Kellamäe künkakest ja kõrget, metsaga ära kasvanud Pilkuse Võnnumäe Pilkuse järve lähedal: märgati tähendatud mägedelt ehk toodi Pilkusesse sõnum vaenlase ilmumise silmapiirile, nii teatati kohe sellest kella helistamisega Otepäässe, linna. Et linna ja Kellamäe vahe umbes 3 klm. ja et paha ilmaga ehk hädakella löömist Kellamäel Otepäässe kuulda ei olnud, siis teatas (vanarahva järele) linnale vaenlasest Võnnumäe vahipost, helistades omakord kella.

Nagu teisteski Eestimaa vanades Saksa linnades, nii olid Odempäh kodanikudki sakslased. Võimalik, et siin elas ka mõni eestlane, kuid peaaegu koht oli neil ikkagi oma külas. On ju üldiselt teada, et linna kodanikud olid ikka algses peaaegu alikult vaid sakslased, kuna eestlased alles võrdlemisi hilja aja eest linnade paisutajateks said, Otepää iga aga teatavasti selle ajajärguni ei ulatanud. Linna elanikkude kogu moodustasid siia rännanud kaupmehed ja ehk ka käsitöölised, ning osa „rüütlitest“ ja mõisnikkudest (kellest küll suurem osa asus tavalisest maal lossides ja mõisates). Eestlased, kes läheduses ehk linnas juhtusidki elama, kujundasid töölise klassi, kodanikuõigusi neil ei olnud. Linna asju ajas pormeister (ja tema kõrval — rauherrad „bursprake“ (linnaseaduse) põhjal. Kas linnas ka gildesid oli, on teadmata, arvatavasti aga veel mitte. Peavõim oli muidugi piiskopil Tartus. Kõik linnalased maksid rae- (ja lossiherrale muidugi ka) maksusid; maksude suurus on teadmata. Makseti piiskopi enda rahas, sest piiskopid Tartus olid omandanud rahalöömise õiguse. Pea igaal piiskopil oli oma raha. Kõige vanemad alalhoidunud rahad on 14. aastasajast. Vist olid käigus peaaegu alikult liht- ja kuld margad (¹⁰/₁₃ hõberubla?), kuid peale nende on veel tarvitusel olnud kord dukatid, kord

Tartu piiskoppide rahad.

Johannes V, Bey rahad: 76 — ferding (nagu 75), aastaarvuga 1532; 77 — shilling, 78 ja 79 — artiger'id;

Jodocus von der Reecke (valit. 1543. a.) rahad 80 — medal (mälestusraha); rahal on habemega piiskopi rinnapilt, pahemas käes rull; piiskoppi ehib lauljate kiriku kuub (Chorrock); t. k. piiskopi-vapp, vapi taga piiskopikepp ja mõõk, aastaarv 1545; 81 ja 82 — shilling'id; 83 — tempel;

Hermann II, Wessal'i (valit. 1552) rahad 84 — poolmark (Halbe Mark): piiskopi ja stiftivapid, t. k. — stifti vapp; 85 ja 86 ferding'id (piiskopi, stifti ja perekonnavapid); 87 ja 88 — shilling'id (rahadel sugukonnamärgid ilma vapita, t. k. stifti vapp); 89 — artiger.



taa'rid, shillingid, kuldguldnad, poolmargad, hädataarid, artigerid, brakteadid, ferdingid j. t. Liivi- ja Eestimaal käigus olnud rahad. Osa neist rahadest on originaalidena ja osa ära kirjadena (pastor Körber'i sulejoonistused) Eesti õpetat. seltsis Tartus hoiul.

Muidugi on kodumaal veel kõiksuguseid teisi rahaseid tuntud, milliste üleslugemine jäägu

eriteadlastele, siinkohal nimetame vaid veel klube (Geldmark) ja rublasid. Milline oli klube pang (kurss; vist sõnast bank ehk pank tuletatud) ei ole teada. Nad olid sikumahast ja väga mitmesuguses suuruses: mõned nagu tsaariaegsed kümnerublalised, mõned nagu sajalised („Kaharimad“) jne. Nende pealkirju, mis olid võõra keelseid, tolle aja eestlased lu-

geda ei mõistnud, kuid „pangast“ said aru!²⁴⁾ Klubed olid käigus veel teoorjuse ajal, võrdlemisj hilja aja eest.

Ka rublade väärtus on olnud mitmesugune. Nii näit. olevat Tartumaa rubla poole kallim olnud, kui Valgamaa rubla ja Valgamaa rubla jälle kallim kui Lätimaa rubla: „vanailma“ ajal läinud Eesti-Läti piir Tsooru ja Tõlliste kõrtsi vahelt; siin olnud nahksild (praegu kivisild) ja siinpool silda saadud ühest Tartu rublast kaks Läti oma... Klubed ja tähendatud rublad aga Otepää linnas olid veel olematud.

Lõppeks olgu tähendatud: Odempäh linn, nii suur ehk väike, kui ta oli, on olnud omal õit-

seajal rikas linn (kuigi mitte nii kuulus ja tähelepanuäratav, nagu Tallinn ja Tartu tollest ajast), sest asus ju siin rikka Pihkva ja kaugema Venemaa äritegijate pealadu. Igatahes ei kuulunud linn omil paremail päevil niisugusesse ajajärku (näit. 13. aastajasasse), mil küla, alevi ja linna mõiste õige hõljuv ja tume oli²⁵⁾: Saksa Odempäh oli tõeline linn ning tuleb vaid tõsiselt kahetseda, et ta hävines ja halastamatu aeg meile päranduseks ei jätnud seda baltlaste „kultuuri“ ja eestlaste töö vilja, vaid palju hilisema aja küla — praeguse Otepää alevi²⁶⁾, mis veel kaugel linnaks kujunemise päevist.

DIPLOMAATLIK KÜSIMUS.

A. CONAN DOYLE'i järele L. L.

Välisminister pödes podagrat. Juba terve nädala pidi ta kodus istuma ja puuduma kahest kabinetistangust, kuna tema ministeerium oli tööga üle koormatud. Tõsi küll, tal oli väga tubli abi ja osav ametnikkudekogu, kuid ministril endal olid nii suured kogemused ja vilunud otsustusvõime, et asjaajamine tema äraolekul hoopis soiku jäi. Kui tema kindel käsi oli juhimas, siis purjetas suur riigilaev kergelt ja libedalt oma teed; puudus aga tema, siis kaldus ja kõikus see siia-sinna, kuna sõna võtsid oma kõikteadmises kaksteistkümme Briti ajalehe toimetajat ja avaldasid kaksteistkümme isesugust teed, millest iga üksik see ainus õige ja kindel. Siis sündiski, et vastasrinnad rääkisid üksteisest vaid hästi adruga kütist künda), õige peaminister palvetas oma puuduva ametvenna eest.

Välisminister istus oma riietustoas, suures majas Cavendish'i platsil. Oli lehekuu ja puud ning põõsad haljendasid ta akende ees. Kuid

²⁴⁾ Otepää Arulas mälestatakse Klube-Jaani, kes klube pangut nii kõrgelt hinnanud, et hoidnud kokku kartulikoti täie klubesid, mille järele teda Klube-Jaaniks ristitudki. Tema õige nimi on olnud Jaan Raudsepp. Klube-Jaani aga otse vastandiks olnud Adra-Ott (mõistnud vaid hästi adruga kütist künda), õige nimega Ott Kattai, kellest lauldakse:

Adra-Ott oli avvus miis's,
Klube-Jaani sulane,
makkas „Partsi“ kõrtsi käima
üle Pülme Mustikmäe,
naise-latse jäivä nälga.

Praegu tarvitatakse sõna „klube“ kui alaväärtuslikkuse äramäärajat.

²⁵⁾ „Postimehes“ nr. 201 (s. a.) toob, vaieldes Rakvere asutamise küsimuse üle A. P—ga, H. Prants huvitava märke, kuidas Daani kuninga nõunik Eestis, rüütel Helmuth v. Lode oma 25. mail 1296. a. antud tõestuskirjas (Livländisches Urkundenbuch nr. 565) teatab

hoolimata röömsast päikesepaistest pragises ning loitis tuli haigetoa kaminas. Suur riigimees istus tumepunases plüüs-tugitoolis, pea siidisel padjal ja üks jalg väljasirutatult polsterdatud toel. Ta sügavjooneline peen nägu ja aeglaselt liikuvad, raskete kottega silmad olid pöördud üles skulpteeritud ning maalitud lakke; neis paistis sama seletamatu ilme, mis oli ta manneri kolleegidele ahastuseks kui ka imetluseks kuulsal kongressil, kus ta esimest korda esines Euroopa diplomaatia areenil. Ent käesoleval hetkel oli tast pilguks lahkunud ta tunnete varjamisvõime, sest ta õigeis kindlais suujoonis ja laia, etteulatava otsa kontses avaldus küllalt märke rahutusest ning kärsitusest, mis teda närisid.

Ja tõesti oli ka küllalt põhjust vihastamiseks, sest tal oli vaja palju mõelda, ja ometi oli tal see võime röövitud. Võtta näiteks tood Dobrutsha ja Donau jõesuu laevasõidu küsimust, mis täiesti valmis lahendamiseks. Vene kants-

Lübecki linnale ja ta elanikkudele, et „kõigis temale alluvates sadamates, vetes, randadel ja kõigis oma mõisates annab vabaduse igast tollist ja maksust, niisama ranna õigustest, tingimisega, et needsamad vabadused ka temale ning ta alevite ja linnade (*oppidorum et civitatum nostrarum*) elanikkudele osaks antakse, nimelt Lodenrodes ja Kokgelis.“ Kuna aga niisugustest „linnadest“ muidu kusagil ega kunagi, ütleb Prants, „jälge ei leidu, siis ei saa küll teisiti, kui arvata, et mainitud mõisnik enda mõisaid või külasidki suurstades linnadeks on ristunud, otse niisamuti kui veel meie päevil tuntud Abja parun väljamaal reisisid end „Abja hertsogiks“ (duc de Abja) tituleeris. Ka Daani kuninganna Margarethe kõneleb 1271. a. ühes oma tõestuskirjas enda „alevitest“ (*oppida*), mis aga õieti ainult külad olid.“

²⁶⁾ Otepää (varem — Nuustaku) alevile on aluse pannud vist 1860. a. oma onnikesega keegi Alevi Ants, õige nimega Hans Tiirmann. Tiirmanni mälestamiseks on üks Otepää tänav nüüd tema nimeliseks ristitud.

ler oli selle kohta saatnud meisterliku märgu- kirja, ja meie ministri auahnemaks püüdeks oli väärikselt sellele vastata. Ja siis veel see Kreeta blokaad; ja Briti laevastik ootas Mata- pani maanina all käsku, mis võiks muuta Eu- roopa ajaloo kursi; ja seal need kolm õnnetut Makedoonia turisti, kelle kõrvu ja sõrmi nende sõbrad kartsid iga silmapilk saada, sest et nõu- tud määratu suur lunastusraha puudus. Neid peab sealt mägestikust päästma, kas väevõi- muga või diplomaatlikul teel, sest muidu valab ägedaks saav rahvas oma viha välisministee- riumi peale.

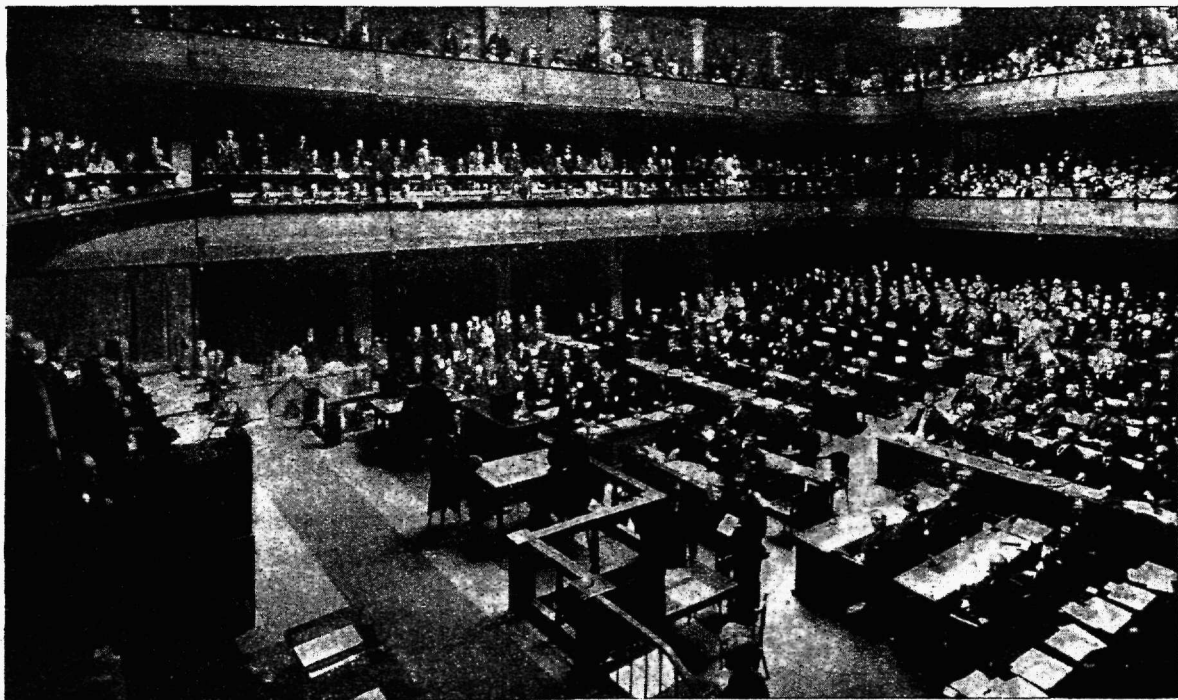
Kõik eelmised küsimused nõudsid kiiret lah- hendust, kuid Inglise välisminister lebas tugi- tooli asetatult kogu mõtete ja tähelepanuga oma parema jala varba muhu juures! See oli alan- dav — hirmsasti alandav! Ta mõistus sõdis selle vastu. Ta oli ikka enesest lugu pidanud, oma tahtejõudu austanud; ent misseltsi masin oli tema, et täiesti rikki läks pisikese punetava muhukese tõttu? Tu oigas ja viskles oma padjus.

Oli tal siis tõesti võimatu ülemkotta minna? Võib olla suurendas arst ta seisukorra tõsidust. Just täna oli kabinetis istang. Ta heitis kiire pilgu oma taskukellale. See on nüüd juba lõpul. arvas ta. Aga Westminsterini sõita võiks ta siiskj sõandada. Ta tõukas eemale väikese ümariku lauakese täis rohupudelikesi kui har-

jaid, ja upitas enda püsti, tugeses kätega tooli mõlemale käetoele, haaras jämeda, tammise ke- pi ja lompas aeglaselt üle toa. Liigutusi tehes näis ta oma vaimlise ja kehalise energia üürike- seks tagasi saavat. Briti laevastik peab lahku- ma Matapanist. Türklaste peale peab survet avaldama. Greeklastele peaks näitama — ai! Silmapilkselt ununes kogu Vahemere maade kü- simus, ja püsis üksnes see suur, tunnustamist nõudev, piinav, tulikuum varvas. Ta tuigerdas akna juure ja toetas pahema käega aknalauale, kuna parema abil end kepile nõjatas. Väljas silmas ta rõõmsa, laheda, neljanurgelise aia, mõningaid hästiriidetatud möödaminejaid ja nä- gusa ühehobuse tõlla, mis parajasti minema sõi- tis ta enda trepi eest. Ta kiire pilk tabas vapi tõllauksel, ta huuled tõmblesid hetkeks ja ta kulmud lähenesid teineteisele hukkamõistvalt, sünnitades nina kohal sügava voldi. Ta lompas tagasi oma istme juure ja helistas laual olevat kella.

„Majaproua!“ ütles ta sisseastuvale tee- nijale.

Oli selge, et ülemkotta minekust ei võinud olla juttugi. Pisted jalas tõendasid, et arst ta seisukorra päris õieti hinnanud. Praegu oli tal aga väike hingeline mure, mis peletas ta keha- lise valu. Ta kopsis oma kepiga kannatamatult põrandale kunj riietustoa uks avanes ja pikk, elegant daam, vähe üle keskea, tuppa hõljus.



Rahvasteliidu koosolek Genfis.

Avamiskoosolek. Osa võtsid ka Eesti esitajad.



Rahvasteliidu koosoleku president Motta (Itaalia).



**Rahvasteliidu kindralsekretäär
Eric Drummond (Inglism.)**

Ta juus oli osalt hõbedane, kuid ta rahulikult, armsal näol levis kogu nooruse värskus, ja ta kleit rohelisest helkivast plüüsist, sätendava kuldkaandiga rinnal ja õlge!, väljendas ta peent kuju kõige kaunimalt.

„Sa lasid mind kutsuda, Charles?“

„Kelle tõld see oli, mis praegu minema vee- res?“

„Ohoo, sa oled üleval käinud!“ hüüdis daam manitsevalt esimest sõrme viibutades. „Vaat, kus mul ka'lis vana! Kuis võisid küll olla nii ettevaatamatu? Ja mis pean ma siis nüüd sir Williamile ütleva, kui ta tuleb? Sa tead ju, ta loobub oma patsientidest, kui need sõna ei kuula.“

„Praegusel puhul võib ka patsient temast loobuda,“ lausus minister tujukalt. „Kuid, Clara, ma pean sind paluma, et sa minu küsimisele vastaksid.“

„Ah, tõld! See pidi olema lord Arthur Sibthorpe'i oma.“

„Nägin ta vappi uksele,“ ümises invaliid.

Lady ajas vähe end sirgemaks ja ta suured sinised silmad avanesid.

„Miks sa siis veel küsid?“ sõnas ta. „Võiks peaaegu uskuda, et sa mind tahtsid lõksu püüda, Charles! Kas ootasid, et mina sind hakkam petma? Sa pole võtnud lithiumoksiidi pulbrit.“

„Jumala pärast, jäta see rahule! Küsisin seepärast, et mind lord Arthuri külaskäik üllatas. Ma lootsin, Clara, et oma arvamist ses asjas küllalt selgelt avaldasin. Kes võttis ta vastu?“

„Mina, see tähendab, mina ja Ida.“

„Ma ei taha, et Ida temaga kokku puutub. Mulle ei meeldi see. Asi ongi juba liig kaugele läinud.“

Lady istus sametist jalapingile ja kummardas oma majesteetliku kuju ministri käe üle, mida ta oma käte vahel õrnalt patsutas.

„Nüüd ütlesid ise seda, Charles,“ lausus ta. „Asi on liig kaugele läinud — usu mind, armsam, mina ei aianud seda põrmugi varem, kui juba kõik paratamatu. Seda võib minu süüks panna — kahtlemata olen ka süüdi... kuid see kõik tuli nii ootamatult. Hooaja lõpp ja nädal lord Donnythorne'i juures, see oli kõik. Ah Charlie! ta armastab teda nii väga, ja ta on ju meie ainus tütar! Kuis võime siis teda õnnetuks teha?“

„Sst, sst!“ hüüdis minister kärsitult käega vastu tooli käetuge lüües. See läheb juba liiale. Ütlen sulle, Clara, kinnitan sulle, et kõik mu ametikohustused, kogu selle suure kuningriigi asjaajamine, ei valmista mulle niipalju muret kui Ida.“

„Kuid tema on meie ainukene, Charles.“

„Seda enam on põhjust, et ta oma seisusest alamale mehele ei läheks.“

„Oma seisusest alamale, Charles! Lord Arthur Sibthorpe, hertsog Davistock'i poeg, kelle suguvõsa ulatub Septarchy aega! Debrett jälgib nende põlvenemist kuni Morcar'ini. Northumberlandi krahvini.“

Minister kehitas õlgu.

„Lord Arthur on Inglismaa kõige vaesema hertsogi neljas poeg.“ ütles ta. Tal ei ole ei väljavaateid ega kutset.“

„Oo, Charlie! need mõlemad võiksid sina talle leida.“

„Tema ei meeldi mulle. Ma ei taha seda ühendust.“

„Mõt'e ometi Ida peale! Sa tead küll, kui õrna tervisega ta on. Kogu oma hingega ripub ta selle mehe küljes. Sul poleks tõesti mitte südant neid lahutada, Charlie?“

Uksele koputati. Lady hõljus kiiresti ukse juure ja avas selle.

„Mis on, Thomas?“

„Palun, mylady, peaminister ootab all.“

„Juhata ta üles, Thomas!“

„Kuule, Charlie, sa ei tohi ärritada ametiasjus. Ole päris pai, rahulik ja mõistlik, mu kallid. Loodan, et võin sind usaldada.“

Ta heitis oma kerge salli invaliidi õlgele ja libises magamistuppa, kui riietustoa uksest suur riigimees sisse tuli.

„Armas Charles,“ ütles peaminister südamliselt poisikese kärmusel tuppa astudes, mille poolest ta kuulud oli, „loodan, et teil vähe parem on. Olete varsti valmis töösse rakenduma, jah? Tunneme teist suurt puudust ülemkojas kui ka nõukogus. Päris torm ähvardab puhkeda tolle Greeka asjas. „Times“ tõi täna hommikul õige inetu kirjelduse.“

„Seda ma nägin,“ ütles invaliid oma ülema poole naeratades. „Olgu peale, meie peame neile näitama, et maad ei valitse veel mitte ükski trükikojad. Meie peame vankumata oma rada käima.“

„Muidugi, Charles, kahtlemata,“ mõõnis peaminister, käed püksitaskuis.

„Oli teist väga armas, et mind vaatama tulite. Igatsen päris kannatamatult teada, mis nõukogus tehti.“

„Ainult formaliteetid, mitte midagi muud. Muide, Makedoonia vangide asi on korras.“

„Tänu taevale!“

„Kogu muu asjaajamise lükkasime edasi tulevaks nädalaks, kuni teie jälle tagasi olete. Lahenduse küsimus tekib tungivalt päevakorra. Teated provintsest on suurepärased.“

Välisminister liigutas end toolis rahutult ja oigas.

„Oma väliseid asju peame küll vähe korraldama,“ sõnas ta. „Mina pean vastama Novikovi märgukirjale. See on väga targalt kirjutatud, kuid tüssamine on siiski käega katsutav. Ka Afghanistani piiriküsimust oleks vaja selgitada. Kuid see pagana haigus, see ajab kõige enam vihale. Nii paljugi on tarvis korda saata, ent minu mõistus on pilvis. Arvan vahest, et

see tuleb podagrast, vahest aga panen seda colchicum'i arvele.“

„Mis ütleb meie isevalitseja arst selle kohta?“ naeris peaminister. „Teie, Charles, olete ka nii kärsitu.“

„Ega välisministeeriumis mõnd iseäralist uudist pole?“

„Õige, ma oleksin peaaegu unustanud! See oligi üks neist asjust, mida teile teatama tulid. Sir Algernon Jones on Tangieris oma ametikohustust loobunud. Sealne koht on nüüd vaba.“

„Sinna tuleks kohe uus määrata. Mida pike-mini viivitada, seda rohkem kohasoovijaid.“

„Ah, proteksioon, proteksioon!“ ohkas peaminister. „Iga vaba koht toob endaga kaasa mõne kahtlase sõbra ja terve tosina väga agaraid vaenlasi. Kes on veel nii õel, kui pettunud kohaotsija? Teil on täiesti õigus, Charles. Parem kohe uus määrata, eriti veel seepärast, et Marokkos just praegu väike käärimine. Ja nagu mina aru sain, soovis hertsog Davistock seda kohta oma neljandale pojale, lord Arthur Sibthorpe'ile; meil ongi mõned kohustused hertsogi vastu.“

Välisminister ajas end kähku istukile.

„Armas sõber, teie arvamine on just sama kui minugi oma. Lord Arthuril oleks praegu Tangieris palju parem kui — kui —“

„Cavendish platsil?“ osatas ta ülemus, kumel väike kelmlik küsimus.

„Ütleme parem Londonis. Ta tunneb kombeid ja tal on takti. Ta oli Nortoni ajal Konstantinoopolis.“

„Siis räägib ta ju ka Arabia keelt?“

„Pealiskaudse't. Kuid Prantsuse keelt mõistab ta hästi.“

„Muide, olete Araabias ka Averoes supelnud?“

„Ei. Lord Arthur'i määramine oleks igapidi hea. Vast olete nii lahke ja korraldate selle asja minu äraolekul?“

„Muidugi, Charles, muidugi. On vast veel midagi muud, mida teha võiksin?“

„Ei. Tahan esmaspäeva paiku ise platsis olla.“

„Loodan seda. Tunneme teist suurt puudust igal pool. „Times“ püüab Greeka suhtes kahtlemata pahandusi teha. Need juhtkirjade kirjutajad on hirmus vastutusetu isikud, Charles. Ei ole ainustki abinõu neile vastuhakkamiseks, olgu ka nende põhjendused kuj tahes mõttetud. Head tervist! Lugege Porsoni. Head tervist!“

Ta surus haige kätt, viibutas lainetaoliselt oma laiaäärset kübarat ja lahkus toast sama elava, energilise painduvusega nagu sissegi astus.

Toapoiss oli avanud suure kahepoolega ukse, et kõrget võorast ta tõlla juure saata, kui keegi lady võorastetoast astus ja peaministri varrukast puudutas. Tagapool, sametist ukseesriiete vahelt piilus väike kahvatu näoke, pool uudishimulikult, pool hirmunult.

„Tohin ma teiega paar sõna rääkida?“

„Muidugi, lady Charles.“

„Loodan, et ma pealetungiv ei ole. Ma ei tahaks miski hinna eest üle astuda —“

„Mu kallis lady Charles,“ katkestas teda peaminister noore inimese kummarduse ja viibutusega.

„Palun, ärge vastake mulle, kui ehk liig kaugele lähen. Ma tean, et lord Arthur Sibthorpe kandideeris Tangieri. Oleks see liig suur julgus teilt küsida, missugused väljavaated tal on?“

„See koht pole enam vaba.“

„Tõesti!“

Mõlemate kuulajate näod olid pettunud.

„Lord Arthur sai selle omale.“

Ja peaminister muigas oma väikese kelmuse üle.

„Meie otsustasime selle just praegu,“ seletas ta edasi. „Lord Arthur peab nädala jooksul teele asuma. Mul on heameel, lady Charles, et see määramine teie pooldamist leiab. Tangier on eriti huvitav koht, ja Burton kirjeldab Põhja-Aafrikat väga ilusti. Kuid ma pean Windsori lõunale minema ja usun seepärast, et mu lahkumist vabandate. Loodan, et lord Charles pea paraneb. Ja vaevalt võikski see teisiti olla niisuguse põetaja hoolet.“

Ta kummardus, viibutas kübarat ja oligi trepist all oma kaheistmelise tõlla juures. Ja lady Charles võis näha tema minema sõites teda täiesti süvenenuna paberiga kaetud romaani.

Lady Charles liukkas lahti sametised eesriided ja astus tagasi salongi. Akna ääres päikesepaistel seisis ta tütar, pikk, õrn ja imeilus; näojoonis ja kujus sarnanes ta oma emale, need olid vaid veel õrnemad, pehmemad, delikaatsemad. Kuldne valgus langes ühelt poolt ta suursugusele tundelisele näole ja sädeles ta rikkalikul linakarva juuksel, roosakat helki sünnitades ta hallikas-pruunikast, kaunite rüüshiega kahev-kostüümist. Väike ja pehme shiffonist krooge ümbritses ta kaela, millest erinesid valged gratsiöös olakesed ja kaunis peake, nagu lilliaõis samblast.

Ta kitsad valged käed olid kokku surutud ja sinised silmad pöördusid paluvalt ema poole.

„Rumal tüdruk! rumal tüdruk!“ manitses vanem daam tütre anuvale vaatele vastates. Ta pani oma käe ümber tütre nõtki piha ja surus ta enda vastu. „Tangier on väga ilus

koht üürikeseks ajaks, ja see oleks samm edasi.“

„Ah, juba nädala pärast, ema! Vaene Arthur!“

„Tema on selle üle õnnelik.“

„Mis! Õnnelik lahkumise üle?“

„Ta ei tarvitse lahkuda. Sina lähed temaga ühes.“

„Aga emake!“

„Jah, muidugi. Nädala jooksul võib õige palju korda saata. Veel täna tellin sulle kaasa-vara.“

„Oh, sa armas, kallis ingel! Mina kardan nii väga! Ja isa? Mu Jumal küll, ma kardan nii hirmsasti!“

„Sinu isa on diplomaat, armsam.“

„Jah, ema.“

„Ent omavahel öeldud, ta kosis ka diplomaadi. Kui tema saab toime Briti kuningriigiga, siis arvan, et mina temaga toime saan, Ida. Kui kaua oled sa juba kihlatud, laps?“

„Kümme nädalat, ema.“

„Siis on päris paras aeg sellele lõppu teha. Lord Arthur ei või sinuta Inglismaalt lahkuda. Sina pead Tangieri minema ministri naisena. Nüüd istu siia sohvale ja lase mind täielikult toimetada. Seal läheneb sir Williami vanker. Mina tean juba, kuidas sir Williamiga ümber käia. James, paluge doktor siia astuda!“

Ukse ees peatus raske kahehobuse tõld ja uksekõrval kuuldus üksainus kindel, tume löök. Minut hiljem lendas salongi uks lahti ja toapoiss laskis sisse kuulsa kirurgi. See oli väike mees puhtaks aetud näoga vanamoodses mustas ülilikkonnas, valge rinnaesise ja kõrgelseisva kraega. Käies keerutas ta paremas käes oma kuld näpitsprille ja kummardus ettepoole piiluvall, otsival ilmel, mis mill'egipärast meeletas tumedaid ning keerulisi haigusejuhtumisi, mida ta mõistnud.

„Aa, minu noor patsient!“ lausus ta sisse astudes. „Rõõmustan selle kohtamise üle.“

„Jah, mina sooviksin teiega tema üle rääkida, sir William. Palun istuge siia tugitooli.“

„Täna, ma istun tema kõrvale,“ vastas kirurg sohvale aset võttes. „Ta näib parem, kahtlemata vähem verevaene, ja ta pulss on täielikum. Isegi väike puna põskis.“

„Tunnen end paremana, sir William.“

„Kuid valu küljes kestab tal ikka veel edasi.“

„Ah, see valu!“ Arst kloppis kergelt rangluie alt ja kummardus siis ettepoole, biuraalsteteskoobiga mõlemis kõrvus.

„Ikka veel vähe tume — ikka veel nõrk kahin,“ ümises ta.

„Te rääkisite kliima vahetusest, doktor.“

„Jah, mõistlik vaheldus oleks muidugi soovitatav.“

„Te ütlesite kuiv kliima. Tahaksin kõiki teie nõudeid täpselt täita.“

„Teie olete ikka eeskujulikud patsiendid olnud.“

„Seda tahamegi olla. Te ütlesite kuiv kliima.“

„Kas tõesti? Ma olen küll unustanud meie kõneluse üksikasjad. Kuiv kliima on endastki mõista soovitav.“

„Missugune?“

„Hm, minu arvates peaks küll patsiendile ka vähe vabadust jätma. Ei tohi mitte liig piinlikku distsipliini nõuda. Patsient võiks ise valida, kas Engadiini, Kesk-Euroopa, Egiptuse ehk Algieri, mis aga meeldib.“

„Kuuldavasti soovitatakse ka Tangieri.“

„Oo jaa, muidugi; see on väga kuiv.“

„Kas kuuled, Ida, sir William ütleb, et sa Tangieri pead minema.“

„Ehk mõnda —“

„Ei, ei, sir William! Meie tunneme endid sõna kuuldes kõige kindlamana. Te ütlesite Tangier, ja muidugi proovime siis Tangieri.“

„Tõesti, lady Charles, teie kindel usk on üpris meelitav. Mitte igati poleks valmis ohverdama oma enda kavatsusi ja tahtmisi nii kergesti.“

„Tunneme teie osavust ja kogemusi, sir William. Ida peab proovima Tangieri. Usun kindlasti, et see ta tervisele on kasulik.“

„Ei kahtle põrmugi selle juures.“

„Kuid te tunnete lord Charles'i. Ta on valmis arstlikes küsimustes peaaegu samuti otsustama kui riigi omades. Loodan, et teie tema juures selle asja kindlasti läbi viite.“

„Usun, et lord Charles ei jäta minu nõu tähele panemata ega pane mind vildakusse seisukorda, kuni ta mind oma nõuküsimisega üldse austab.“

Ja meedik baronet *) keerutas nõõri otsas oma näpitsprille ning sirutas käe tõrjudes välja.

„Ei, ei, seda mitte. Kuid Tangieri juure peate siiski kindlaks jääma.“

„Rohkel kaalumisel otsusele tulles, et Tangier on meie noorele patsiendile kõige soodsamaks kohaks, ei arva ma sugugi, et seda oma veendumust nii kergesti võiksin muuta.“

„Muidugi mitte.“

„Ma räägin nüüd kohe, kui üles lähen, lord Charlesiga selle asja üle.“

„Palun, tehke seda.“

„Vaheajal aga jätkaku ta oma praegust ravitsemist. Loodan, et soe Aafrika õhk talle mõne kuu pärast kogu ta energia tagasi annab.“

Ta kummardus viisakalt, pikaliselt, vana-

ilma kombel, mis alguses nii palju aitas tal rajada oma kümnetuhandenaelalist sissetulekut aastas; siis järgnes ta toapoisile teisele korrale hiiliva inimese sammul, kelle elu möödunud haigetoas.

Kui punased sameteesriided tagasi kokku langesid, põimis lady Ida käed ema kaela ümber ja surus pea ta rinnale.

„Aga sina oled veel alles diplomaat, ema!“ hüüdis ta.

Ent ta ema näoilme sarnanes pigemini selle kindrali ilmele, kes vaatleb esimest suurtükisuitsu, kui sellele, kes lahingu võitnud.

„Kõik läheb veel hästi, mu armsam,“ ütles ta kohevaile kullakarva lokkidele ja tillukesele kõrvale vaadates. „Jääb veel väga palju teha, kuid siiski arvan, et võime su kaasavara ära tellida.“

„Oo, kui julge sa oled!“

„Igal juhtumisel on see muidugi väga vaikne sündmus. Arthur peab litsentsi saama. Mina ei poolda küll mitte nurgataguseid laulatusi, ent kui noormees peab ametliku kohustetäitmisel asuma, siis tuleb seda arvesse võtta. Me võiksime kutsuda lady Hilda Edgecombe'i, ja Trevor'id, ja Greville'id, ja ma usun, et ka peaminister tuleb, kui vähegi võimalik.“

„Ja isa?“

„Oh jaa, tema tuleb muidugi, kui küllalt terve on. Me peame seni ootama, kui sir William lahkub, kuid vahepeal kirjutan lord Arthurile.“

Pool tundi oli möödunud ja lady Charles oma peenel julgel käekirjal terve hulga kirjakesi valmis ladunud, kui all uks mürtsatas ja väljast kostus doktori vankrirataste vürin kivil. Lady Charles pani sule käest, suudles tüdart ja ruttas haigetuppa. Välisminister lamas sügaval toolis ja ta puuvillasse mähitud muhuga jalg puhkas endiselt oma toel.

„Minu arust on peaaegu aeg rohtu peale määrada. Kas panen vähe?“

„Oh, see neetud varvas!“ ägas kannataja.

„Sir William ei taha minu ülevallikumisest veel midagi teada. Usun, ta on see kõige kangekaelsem puupea, keda iial olen näinud. Ütlen talle, et ta endale valekutse on valinud, ja ma talle Konstantinoopolis koha võiksin muretseda, sest sinna vajame põikpäid.“

„Vaene sir William!“ naeris lady Charles. „Millega ajas ta sind siis nii vihale?“

„Ta on nii pealetungiv — nii dogmaatlik.“

„Millega siis?“

„Ta avaldas kogu aja Ida kohta määrusi. Ta ütles, et Ida peab, nagu näha, Tangieri minema.“

„Midagi sellesarnast rääkis ta ka enne sinu juure ülesminekut.“

*) Omatast ja pärandatav Inglise kõrgema klassi tiitel, kelle ristinime ette sir kirjutatakse.

TARTU EESTI PÖLLUMEESTE SELTSI NÄITUS.

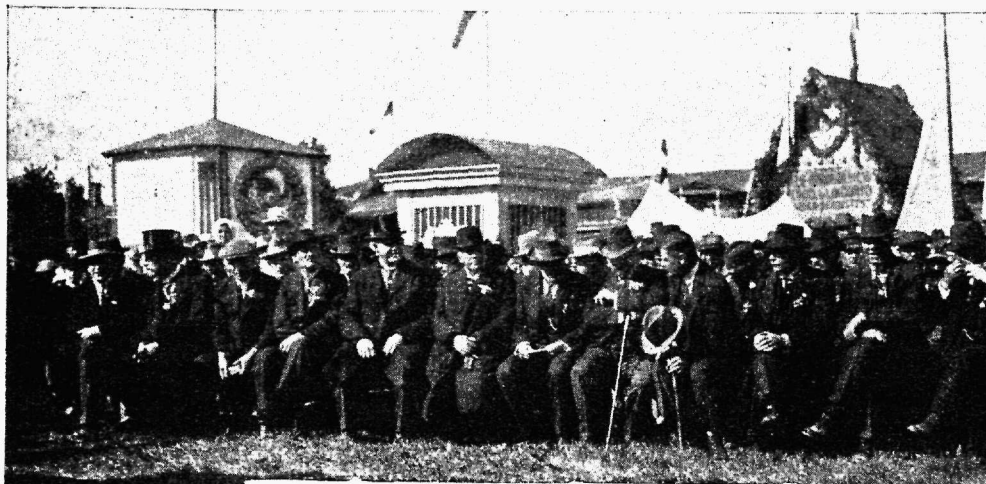


Foto Lomp.

*

Näituse tegelased, au-
võõrad ja külalised.

(X) Soome
põllutööminister.

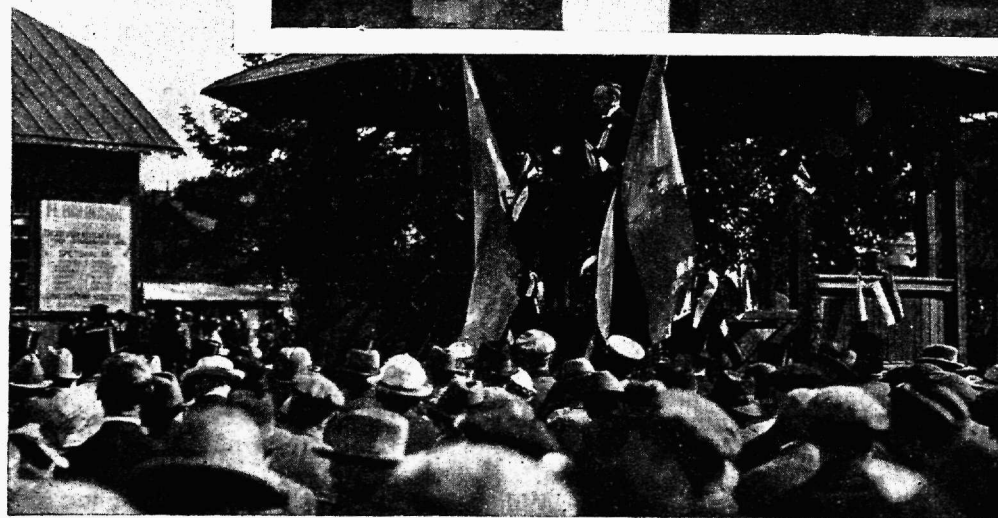
*



*

Riigikogu esimees
J. Tõnisson kõnet
pidamas.

*



*

T. E. P. S. esimees
prof. Mägi
näitust avamas.

*

„Mis? Ta rääkis, kas tõesti?“

Aeglaselt liikuv, läbipuuriv vaade pöördus lady peale.

Lady nägu oli omanud läbipaistva, käega katsutava süütu ilme ja seesuguse avameelsuse, mis looduses muidu kunagi näha ei ole, kui ainult siis, mil naine on kindlasti ette võtnud petta.

„Ta kuulas Ida kopsud läbi, Charles. Ta ei rääkinud palju, kuid ta ilme oli õige tõsine.“

„Ja mitte lollakas,“ katkestas teda minister.

„Ei, ei, Charles; see ei ole naeruasi. Ta

näiliselt arvas sir William seisukorra kriitilise olevat. Kuid seegipärast pole ometi mingit põhjust, et sa arsti enda peale peaksid laskma mõjuda. Siiski on siin väike vastutus. Kui sina selle oma peale võtad ja mind kõigest vabastad, nii et hiljem —“

„Armas Clara, kuidas sina küll krooksud!“

„Aga Charles! Seda ei soovi ma sugugi teha. Kuid sa mäletad ometi, mis lord Bellamy lapsega juhtus. Ta oli just Ida eas. Ja see oli juhtumine, mil sir Williami nõu ka kuulda ei võetud.“

TALLINNA EESTI PÖLLUMEESTE SELTSI EESTSEISUS.



Foto Parikas.

Istuvad: J. Reinthal, J. Ploompuu, Dr. J. Masing (esimees), A. Johanson, J. Hiio.
Seisavad: A. Kitzberg, A. Lilienberg, Ed. Birkenberg, H. Kuik, A. Lass (asjaajaja), G. Põhjakas.

kinnitas, et Idale kliima vaheldus tarvilik. Arvan, et ta palju rohkem mõtles, kui ütles. Ta rääkis ükskõiksusest, ja krepitatsioonist, ja Aafrika õhu efektsusest. Siis pöördus kõne kui-vele, kasutoovaile tervispaikele, ja ta tõendas, et Tangier oleks Idale see õige koht.“

„Oli see kõik?“

„Jah, see oli kõik.“

Lord Charles kehitas õlgu mehe viisil, kes on vaid pooleldi veendunud.

„Kuid Ida ei lähe siis muidugi mitte, kui sina seda paremaks arvad,“ jätkas lady muretiult. „Ainuke asi on aga see, et kui ta tervis halvemaks peaks minema, siis tunneksime hiljem vähe südamepiina. Niisuguste nõrkuste juures võib teine kord õige lühike aeg mõjuda. Ja

Lord Charles oigas kannatamatult.

„Mina pole ju seda veel tähelepanemata jätnud.“

„Ei, ei, muidugi mitte. Mina tunnen su kainet mõistust ning head südant liig hästi, armsam. Sina kaalusid väga targalt küsimust mitmest küljest. Ja see ongi, mida meie, vaesed naised, ei suuda teha. Meil on tunded mõistuse asemel, nagu sinagi sageli oled öelnud. Meie kaldume siia-sinna, kuid teie, mehed, olete kindlad, ja seega viitegi meie juures oma tahtmise läbi. Ent mul on siiski väga hea meel, et sa Tangieri poolt otsustasid.“

„Mina?“

„Jah, armsam, sa ütlesid ju, et ei jäta sir Williami nõu tähele panemata.“

„Olgu Clara, mõõname, et Ida peaks Tangieri sõitma, kuid saa ometi aru, et mul on võimatu teda saata.“

„Täiesti.“

„Ja sinul?“

„Kuni sina haige oled, on minu koht sinu kõrval.“

„Siis on veel sinu õde?“

„Tema läheb Floriidasse.“

„Siis lady Dumbarton?“

„See põetab oma isa. Temast ei või juttugi olla.“

„Aga keda võiksime siis ometi paluda? Eriti veel hooaja algul. Sa näed nüüd, Clara, saatus ise võitleb sir Williami vastu.“

Ta naine toetas oma küünarnukid suure punase tooli leenile ja silus sõrmiga riigimehe halle lokke, sealjuures kummardudes, kuni ta huuled peaaegu puutusid mehe kõrva.

„Jäeb veel lord Arthur Sibthorpe,“ ütles ta hellalt.

Lord Charles kargas oma toolis istukile ja ümises paar niisugust sõna, mis kuuldus kabineti ministrite suust lord Melbourne'i ajal sagedamini kui praegu.

„Oled sa hull, Clara!“ hüüdis ta. „Mis võis küll sarnased mõtted sulle pähe tuua?“

„Peaminister.“

„Kes? Peaminister?“

„Jah, armsam. Ole nüüd ometi pai! Või on ehk parem, kui sulle selle üle enam ei räägi?“

„Arvan, et oled selleks juba liig kaugele läinud?“

„Olgu siis. See oli peaminister, kes mulle ütles, et lord Arthur Tangieri läheb.“

„Jah, see on fakt, kuigi olen selle praegu üsna unustanud.“

„Ja siis tuli sir William oma nõuandega Ida suhtes. Ah, Charlie, see oli tõesti enam kui paljas juhtumine!“

„Olen veendunud, et see õige palju enam on kui ainult juhtumine. Sina, mu armsam, oled väga tark naine. Päris sündinud valitseja ja organisaator.“

Lady ei pannud meelitust täheleegi.

„Mõtle meie endi nooruspäevade peale, Charlie,“ sosistas ta ikka veel sõrmiga juustes mängides. „Mis olid sina siis? Vaene mees, mitte isegi Tangieri saadik. Ent mina armastasin sind, uskusin sinusse, ja kas olen seda iialgi kahetsenud? Ida armastab lord Arhuri

ja usub temasse, ja miks peaks tema siis seda kunagi kahetsema?“

Lord Charles vaikis. Ta vaade oli kiindunud haljastele okstele, mis väljas akna ees kõikusid; kuid ta mõttes vilksatas Devonshire'i suvila kolmekümne aasta eest, ja see saatuslik õhtu, mil ta jalgutas vana taksusheki vahel sihvaka tütarapse kõrval ja sellele välja puistas kõik oma lootused, oma kartused ning püüded. Ta haaras valge kitsa käe ja surus selle oma huulile.

„Sina oled mulle hea naine olnud, Clara,“ ütles ta.

Naine ei vastanud midagi. Ta ei katsunudki silmapilku oma heaks püüda. Mõni teine, vähem täielik kindral, oleks seda ehk teinud ja seega kõik kaotanud. Ta seisis vaikides ja alistumult, pannes tähele kiiret mõttemängu, mis vilksatas mehe silmis ja huulil. Kui see viimaks oma naise otsa vaatas, helkis tal silmis sädemeke ja huulil väris es muige.

„Clara, sa'ga, kui võid!“ sõnas ta. „Sa tellisid juba kaasavara.“

Naine näpistas tasa mehe kõrva.

„Kui sa sellega nõus oled,“ vastas ta.

„Sa kirjutasid ülempiiskopile.“

„Kiri pole veel postkasti lastud.“

„Sa saatsid tähekesse lord Arthurile.“

„Kust võisid sina seda teada?“

„Ta on praegu all.“

„Ei; kuid ma arvan, see on tema tõld, mis praegu trepi ette sõidab.“

Lord Charles langes tahapoole poolkoomilisel meeleheitel.

„Kes jõuab küll sõidada sarnase naise vastu?“ hüüdis ta. „Kui ma ometi sind võiksin saata Novikovi juure! See on liig kaval viimsele kui ühele minu ametnikest. Aga Clara, ma ei või neid siia üles lasta.“

„Kas mitte isegi oma õnnistuse andmiseks?“

„Ei, ei!“

„See teeks nad nii õnnelikuks.“

„Ma ei salli stseene.“

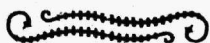
„Siis annan mina selle neile sinu nimel.“

„Ja, palun, ära räägi sellest enam — vähemalt mitte täna. Mind on see asi päris hellaks teinud.“

„Oo, Charlie, sind, kes sa nii tugev oled!“

„Sina löid mu üle, Clara. See oli väga hästi tehtud. Pean sulle õnne soovima.“

„Olgu peale,“ sosistas ta meest suudeldes, „sa tead ju, tervelt kolmkümmend aastat olen ma uurinud üht väga tarka diplomaati.“



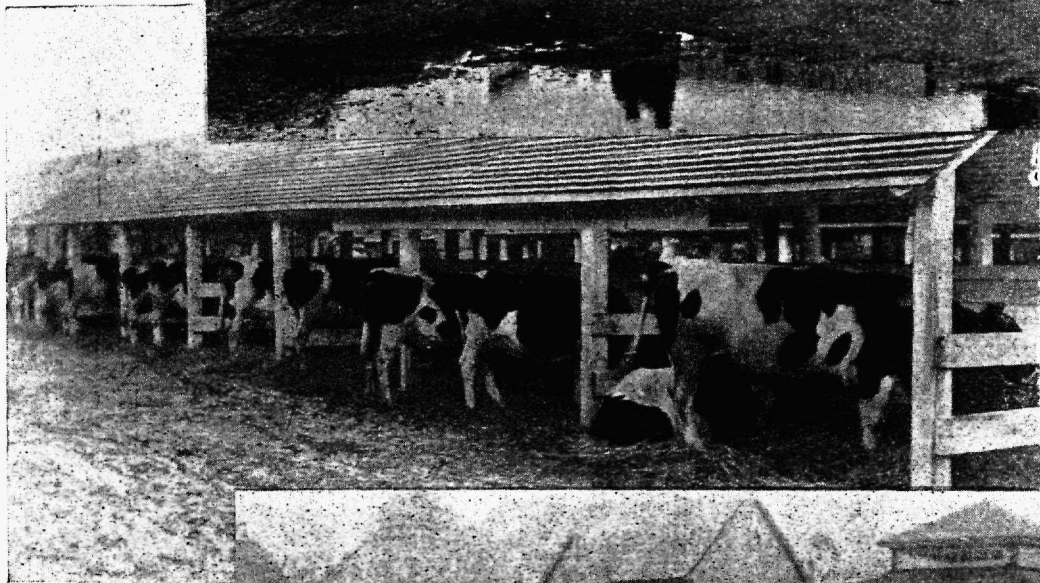
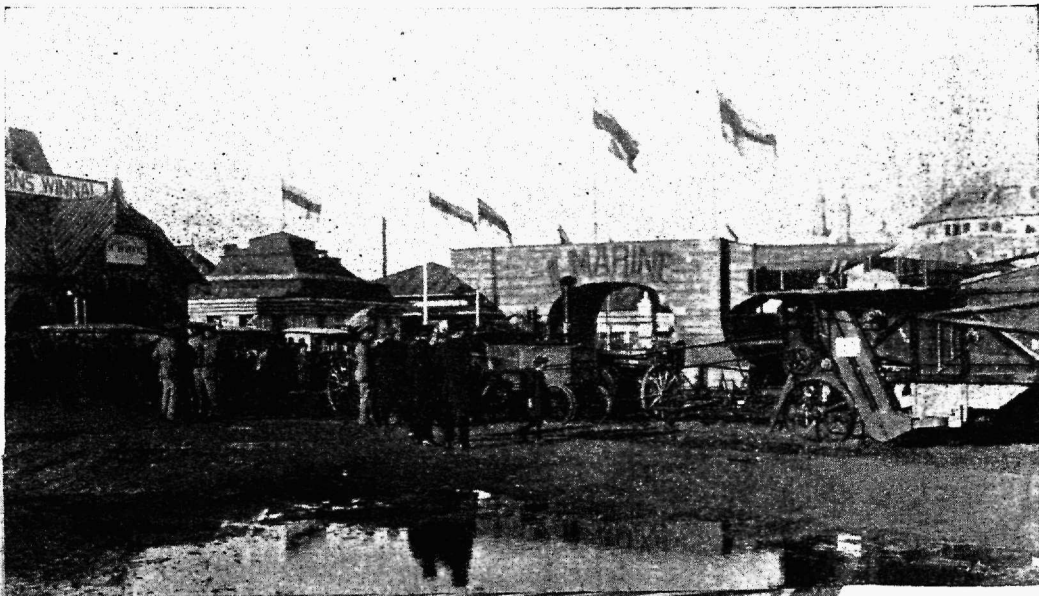
PILDID TALLINNA EESTI PÕLLUMEESTE SELTSI NAITUSELT.

Foto Argus.

*

Vaade põllutööriis-
tade ja masinate
osakonda.

*



*

Vaade kariloo-
made osakonda.

*

*

Hinnatakse hobust.

*



MÕNDASUGUST.

Tuhat väikest planeeti.

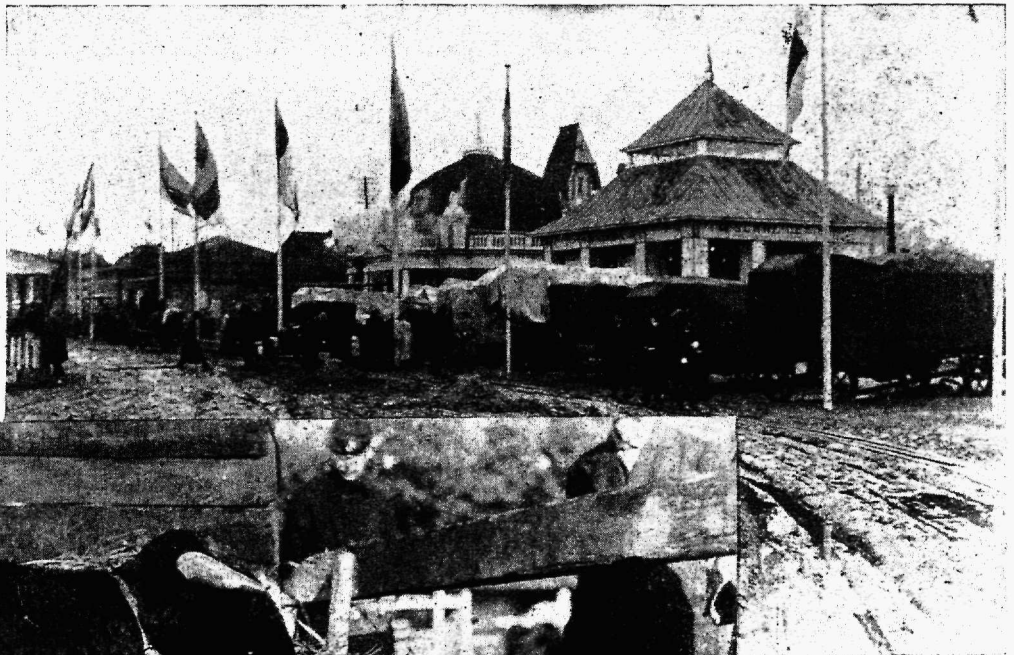
Marsi ja Jupiteri vahel olevatest asteroididest ehk väikestest planeetidest on seni üle 1000 kindlaks tehtud, nagu Saksa „Astronomische Zeitschrift“ teatab. Väikeste planeetide üldarvu ei või enesestmõistetavalt kindlalt ütelda, igatahes on ta erakorraliselt suur. Esimese asteroidi tegi kindlaks Piazzì Palermos 1. jaanuaril 1801 ja nimetas seda Ceres'iks. Seega oli kinnitust leidnud ammune arvamine, et Marsi ja Jupiteri vahel kehasid on. Järgmise aasta märtsil teatas Olbers Bremenist, et ka teine planeet — Pallas — on kindlaks tehtud. 1804. a. leidis Harding kolmanda, Juno, ja 1807. a. Olbers neljanda, Vesta. Siis kulub aga ligi neli aastakümnet, kui jälle üks väike planeet üles leitakse — 1845. a. Hencke poolt Dresdenis Astraa. Kaks aastat hiljem järgnevad Iris ja Floora. Siit peale algas süstemaatilise vaatlemise tagajärjel katkestamata rida planeetide ülesleidmisi, mis seni veel lõppenud ei ole. Iga aasta leitavate uute taevakehade arv kasvas järjest ja sai taeva päevapildistamisega 1891. a. iseäralise tõusu, et 1906. a.

42 ülesleidusega oma kõrgemale tipule jõuda. Siit peale on arv natuke vähenenud, sest heledamad kehad on juba kõik tuttavad, kuna teiste valgus hulga nõrgem on. Mida suuremaks kasvab väikeste planeetide arv, seda raskemaks muutub nende liikumistee kindlaksmääramine, hiiglastöö, mida toimetab iseäraline instituut Berliinis. Enama ära asteroidide läbimõõt on alla 100 kilomeetri, kõige vähemate juures ainult 5—7 kilomeetrit. Kõige suurem on Ceres — 768 kilomeetrit läbi mõõta. Kõigi seni kindlaks-tehtud asteroidide pindala arvatakse ühe üheksasajandiku peale maakera omast. Maakerale kõige lähem väike planeet Eros on keskmiselt 67 miljoni kilomeetrit maakerast eemal, ta läheneb nõnda Marsi teel. Suurema osa asteroidide ringkäik kestab neli-viis aastat. er.

Uus toalae ehitusviis.

Ehitustehnikud on juba ammu sinna poole püüdnud, et lageda konstruktsiooni täielikumaks teha. Lae all tuleb mõista seda osa ehitusest, mis alumisele korrale on laeks ja ülemisele põrandaks. Nagu nüüd

Näituse peatee ääres
põllutöömasinad.



Auhinna saanud ja
sellest täiesti rahul-
datud.

Lahkunud postipeavalitsuse „kangelased“, kes oma tegevust nende kätte usaldatud rahaga nii kõrgelt hindasid, et ise enestele autasu määrasid.



H. Rikkand, senine postipeavalitsuse ülem.



H. Anto, senine postipeavalitsuse ülema abi.

Helveetsia ajalehed teatavad, on viimane leidus sellel alal niivõrd tõsist tähelepanu eriteadlaste poolt leidnud, et enam ratsionaalsemat konstruktsiooni võimalikuks ei peeta. Nimelt olevat viimasel ajal Ida-Helveetsias ühes ehituskividevabrikus proove tehtud õõneslaega. Proovimise eel on arvatud sarnase lae vastupidavuse mõõduks 500-kilogrammiline raskus ühe ruutmeetri peale. Kui katsetatav lagi aga kolmekordselt liivakottidega koormati, selgus, et iga ruutmeetri peal lasus 870 kilogrammiline raskus, tähendab 74 protsenti suurem eelarvelisest. Sarnasele suurele ülekoormatusele pidas lagi täielikult vastu. Lagi oma suurte õõnsustega ei ärata laiemates hulkades esimesel silmapilgul sugugi usaldust, sellepärast pidi koormatuskatse seda suurt kandejõudu, mis teoreetiliselt öeldi olevat, ka praktiliselt tõendama. Kuna see ehitusviis hinna poolest hulga odavam on teistest, leiab ta tulevikus kahtlemata laialdast poolehoidu, kuna ta peale selle ka täielikult tulekindel on, müra ja sooja halvasti edasi annab ja ükskõik missuguses ulatuses ehitada võib, nõnda et paljudel juhtumistel toed, mis alati kallid on ja lage sugugi ei ilusta, enam tarvilikud ei ole.

Eleonore Duse — armeenlanna.

Paari kuu eest surnud näitlejanna Eleonore Duse päritolevuse kohta on ühes Konstantinoopoli ajalehes tähelepanemisväärlised teated avaldatud. Leht kirjutab: „Keegi tuntud armeenlane sõitis hiljuti Itaaliasse, et Duse hauale pärja panna. Triestis on see armeenlane ajakirjanikkudele jutustanud, et kadunud näitlejanna on

Duze-Duzian'i perekonnast, missuguse üksikud liikmed Veneetsia elama asusid vabariigi ajajärgul ja seal naturaliseeriti. Eleonore üks esivanemaist on olnud Ottomani riigi peatollidirektor. Et ajakirjanikke täieliselt uskuma panna oma seletusesse, on armeenlane Morgani „Idamaa rahvaste ajaloo“ vastava koha peale tähelepanu juhtinud, kus tõendatakse Duse päritolemist Armeenias.“

Huvitavad uurimisained.

„Reclams Universum“ teatab, et rida õpetlasi on õige iseäraliste ainete vastu huvi tundud. Nõnda olevat üks õpetlane kirjutanud „kiidukõne redisele“, teine kapsale, kolmas nõgesele. Keegi olevat kuuskümmend aastat uurinud „mitu hüpet kirp minutis teeb“. „Parukate vanadusest“ räägib üks kirjutuga, teine arutab kuurvürst Joachim I habet pikemas kirjutuses. Plitt Frankfurtist M. ä. on süvenenud küsimusesse: „Laste usust emaihus“.

Uus tuukri ülikond.

Nagu Helveetsia ajalehtedest lugeda, tehtavat mõnda aega Walchensee'i katseid uue tuukri ülikonnaga, mis soomusega kaetud. Selle ülikonnaga on võimalik olnud kuni 110 meetri sügavusele vee alla laskuda. 85 meetri sügavusel olevat 5 tundi töötatud.

Katsete ajal on ühtlasi kindlaks tehtud, et vaikse ilmaga päikese valgus kuni 100 meetri sügavusele vee alla ulatab.

N A L I.

Humorist. (London).



„Kus teie mees on? Ma oleks temaga tantsinud.“
 „Ta on seal samba juures. Tantsige, aga pange ta sinna jälle tagasi.“

Ikka agaralt. Mees: „Ei, kullake, see tüütab juba! Üleeile oli sulle uut kübarat tarvis, eile uusi kingi, täna siidkleiti. Sulle on see nähtavasti otse spordiks saanud minu rahakoti peale tormi joosta.“

Naine: „Spordiks? Sul on õigus, homme pead mulle ostma spordikostüümi.“

Söndags Nisse.

(Stokholm.)



Ameerika ja Jaapan.

Nõnda kindlustatakse rahu ilmasõja kümneaastase mälestuse puhul.

Kell kogeleb. „Kui palju on kell?“ küsis naine mehelt, kes mitte just väga vara koju ei tulnud.

— On... on nii ühe ümber.

Seal löi kell korraga kolm.

— Pagana päralt! — hüüdis mees, — too kell ju kogeleb.

*

Õigusteadlane. Professor (õigusteaduskonna eksamil): „Missuguste maksude liiki arvate koortemaksu — otsekoheste või kaudsete maksude hulka?“

Üliõpilane (pikema mõtiskluse järele): „Kaudsete maksude hulka?“

Professor: „Nii — ja millega arvate seda väidet võivat tõestada?“

Üliõpilane: „Sest et maksu ei võeta otsekohe koeralt endalt.“



„Ja ikka veel katsutakse seletada, et õlles ei olevat toiduaineid!“

Oo vabadusi! Koolipreili (väikesele Emmile, kes murul uperpalli pillub): „Häbene, laps, säärased tembud ei kõlba põrmugi väikesele tüdrukule!“

Emmi (huuli mossitades): „Noh olgu, siis ootan sellega, kuni kord suureks saan.“

*

Emakeel. „Miks nimetatakse meie keelt „emakeeleks“?“

„Sest, et isale üldse mahti ei anta ka sõnakest vahele rääkida.“

*

Milline täpsus. Täheteadlane tähetornis: „Täht, mida praegu vaatlete, on kakskümmend miljonit miili kaugel.“

Vaatleja: „Kas siit tornist või maapinnast?“

*

Vahe. Reisija: „Kas teil on veel mõni vaba tuba?“

Keitner: „Jah, nelisada ja viissada marka päev.“

Reisija: „Ja mis on neil siis vahet?“

Keitner: „Sada marka.“

Ruumi puudusel pidi „Musta hobuse“
järg sellest nrist välja jääma.

Sellel „Ao“ nril on kunstikaasandeks
E. Deetersi „Roosid.“

Toimetusele tulnud kirjandus.

Gustav Rääpo. Kõiksuse piir. V. Pohlak ja Co.
trükk, Võrus, 1924. 16 lehek. Hind ?
Romaan nr. 16. 1924
Kodu nr. 17. 1924.

M A L E.

Teated.

Tallinn. T ü r n mängis pühapäeval, 7. skp., 11 vas-
tasega korraga (simultaan). Mäng algas kell 8.15 ja kes-
tis kuni kella 12.40. Peale 4½-tunnilist mängu saabus
järgmine tagajärg Tü r n i kasuks:

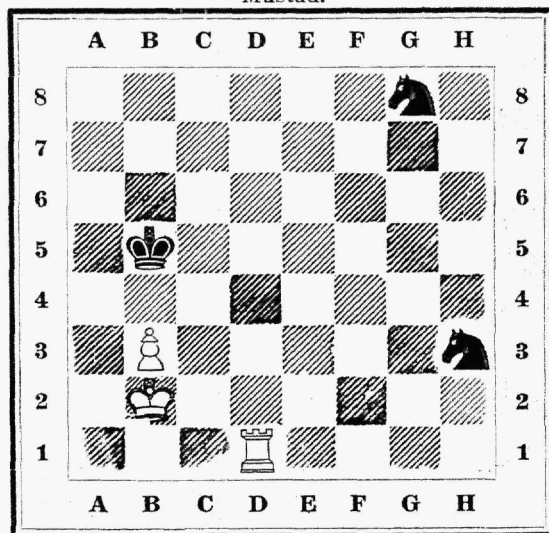
9 võitu ja 2 viiki (Keerup'i ja Pising'i vastu).

Pühapäeval, 21. skp., kell 7.30 mängib Tallinna Eesti
Maleseltsi ruumides, „Estoonia“ teatrimaja, 3. kord, sisse-
käik hoovi pealt, tänavune klubimeister Kuskov mitme-
vastase mängu.

Ühtlasi olgu teatatud, et Maleseltsi liikmeks astuda
soovijail on praegu kõige soodsam aeg oma soovi teos-
tada, kuna praegu tegevusaasta algus. Iseäranis soovi-
tav paremate jõudude koondumine seltsi lipu alla.

Ülesanne nr. 36.

A. Rinck.
(Barcelona.)
Mustad.



Valged.

Valge: K b2, V d1, S b3.
Must: K b5, R g8 ja h3.
Valge algab ja võidab.

Vastutav toimetaja Ed. Hubel.

Väljaandja: Tallinna Eesti Kirjastus-Ühisus.

A. BRANDMANN'I

suurendatud shokolaadi-,
kompveki- ja biskviiditehas

Väike Tartu mnt. nr.6.
Kõne nr. 15-94.

Tähele panna!

PROUAD JA PREILID,

kui teile teie tervis ja keha-
ilu tähtis, siis tellige omale
keha- ja kõhukorsetid, mis
kõige uuemate moodide jä-
rele ja kõige paremast mater-
jalist valmistatakse

A. Valdt'i juures.

Maakri tä n. 24 - 3.

Sealsamas tehakse ka rinna-
hoidjaid ja bandaashe.

EESTI PANK

Osakonnad kõigis maakonnalinnades

Arvete seis 31. augustil 1924. a.

Aktiva		Passiiva	
Kassa:			
a) pangatähed	599.448.200,—	Põhikapitaal	250.000.000,—
b) riigikassatähed, vahetusraha ine.	783.948.678,50	Tagavarakapitaal	143.714.310,—
Väärtpaberid	87.234.392,—	Amortisatsioonikapitaal	2.666.737,50
Kulla arve väljamaal	588.185.170,—	Pangatähed	2.250.000.000,—
Välisvaluuta	63.535.612,—	Riigikassa	2.423.828.179,—
Laenuid välisvaluutas	455.256.118,—	Hoiusummad	1.455.254.323,—
Diskonteeritud vekslid	1.704.620.325,—	Väljamaa korrespondendid „Nostro“	536.286.061,50
Kontokorrentarved	2.684.765.440,—	Korrespondendid välisvaluuta „Loro“	107.537.983,—
Akkredit. ja garantiide laenuid	910.147.601,—	Korrespondendid „Loro“	22.207.241,50
Väljamaa korrespondendid „Nostro“	114.817.389,50	Akkreditiivid ja garantiid	779.221.866,—
Korrespondendid välisvaluuta „Loro“	213.866.306,—	Osakonnad	408.705.218,—
Korrespondendid „Loro“	2.305.482,50	Mitmesugused arved	397.108.397,50
Osakonnad	400.721.027,50		
Mitmesugused arved	167.738.625,—		
	8.776.590.367,—		8.776.590.367,—
Väärtused depoois	625.039.221,—		
Inkasso dokumendid	208.410.274,—		
		Juhatus.	

Pank toimetab kõiki pangaoperatsioone kodu- ja

väljamaal. :-:- :-:-

Tõkkool ja õppekool. Kasvatus-teadus-
line teos. C. H. Niggol. Hind 50 mk.

Maria Montessori meetodi äraldused.
Kasvatuslik süsteem. C. H. Niggol. Hind
60 mk.

**Meie jõumajanduse sihtjooned tule-
vikus.** Prof. A. Kink. Hind 40 mk.

Tartu-Pihkva ja Narva veetee. Prof.
A. Kink. Hind 40 mk.

Lõhkeained. I osa. D. Buxhoevden. Hind
100 mk.

Parlament. Riigiteadus. H. V. Gerlach.
Tõlk. P. Grünfeldt. Hind 35 mk.

**Mida võiks igaüks suguhalgustest
teada.** Dr. A. Rüttnann. Hind 75 mk.

Kuidas kunstlikult nooreks saada.
Loodusloolised uurimused. Prof. Steinach.
Hind 30 mk.

Täielik malemängu õpetus. A. Bur-
meister. Hind 135 mk.

Nahksuka jutud. I indiaanilugu. F. Co-
per. Tõlkinud J. Sander. Hind 135 m.

Prints ja kerjus. Romaan. Mark Twain.
Tõlkinud A. Oras. Hind 130 mk.

Väikesed rõõmud ja mured. Muinas-
jutud. G. Galina. Tõlkinud E. Jõgi.
Hind 120 mk.

Frithjof. Norra rahvaeepos. Ümber jutus-
tanud P. Grünfeldt. Hind 75 mk.

Minu kodust. Lasteraamat. J. Lattik.
Hind 130 mk.

Lapsepõlve Kungla. Lood ja lallitused
lastele. K. E. Sõöt. R. Kiviti illustused.
Hind 130 mk.

Kolm muinasjuttu lastele. Z. Topelius.
Soome keelest M. Nurmik. Hind 50 mk.

Jänes Vemmalsaare juhtumised. Anni
Svan. Soome keelest tõlkinud L. Luiga.
Hind 80 mk.

Jannart Jauram. Lasteraamat. K. A.
Hindrey. Hind 70 mk.

Jannart Jaurami jõngermannid. Laste-
raamat. K. A. Hindrey. Hind 65 mk.

Jõngermannide jandid. Lasteraamat.
K. A. Hindrey. Hind 60 mk.

Vallatused ja riikad. Kuus lõbusat
lugu. Piltides kujutanud Vilhelm Busch.
Eestistanud Endor Tendor. Hind 160 m.

Kahupea Kaarel. Pildiraamat 3-6-a.
lastele. Dr. H. Hoffmann. Eestistanud
Endor Tendor. Hind 140 mk.

Omal jõul edasi. Karakteri kasvatusline
lugemine. Gizyk, Paul. v. Tõlkinud G.
E. Luiga. Teine trükk. Hind 150 mk.

Taeva-Kääbus. Muinasjutt-broshüür. J. Oro.
Ilustanud Gori. Hind 30 mk.

Saadaval pealadus

T. E. K.-Ü. „Päevalehe“ raamatu- ja kirjutusmaterjaalikaupluses

Jaani t. nr. 6. Krediit-Panga majas,
ja kõigis „Päevalehe“ abitalitustes

ning paremates raamatukauplustes.

Piltidega ilustatud nädalakiri

„AGU“

on kaunim, huvitavam ja väärtuslikum
ajakiri Eestis

Ajakiri „AGU“ on rahvaülikooliks, mis igaühele kättesaadav ja teadust, kirjandust ning kunsti rahva sekka kannab.

„AGU“, kui kultuuri levitaja, ei peaks üheski kodus ega raamatukogus puuduma!

„AGU“ toob igas numbris rahvalikus keeles kirjatükke kultuuri ja teaduse aladelt.

„AGU“ toob igas numbris lühemaid, hästivalitud huvitavaid jutte ja novelle.

Igas numbris hulk lühemaid huvitavaid teateid uutest leidustest ja sündmustest kõigil kultuuri aladel.

Igas numbris Euroopa nalja- ja pilkelehtedest paremad naljapildid ja karikaatuurid.

Alati väärtuslik ja põnev romaan.

„AOS“ nr. 16 algas Norra kirjaniku Sven Elvestadi haruldaselt põnev sotsiaalne

kriminaalromaan „MONTROSE.“ Uutele tellijatele saadetakse need nr-id järele, kus see romaan juba ilmunud. „AOS“ nr. 16 algas ka „Prohvet Maltsvet“.

„AGU“ toob igas numbris hulk pilte kirjatükkide seletamiseks ja päevasündmuste kohta kodu- ning väljamaal.

Igal numbril hinnata kaasas värvitrükipilt kodu- või väljamaa kunstiikkude tähtsamatest maalidest. „AGU“ on esimene Eesti ajakiri, mis värvitrükipilte kaasa annab.

Rohkete piltide ja hea paberi tõttu läks „AGU“ juba läinud aastal nõnda palju maksma, et senine üksiku numbriga tellimise hind kaugeltki kõiki kulusid ei katnud.

Tänavu aasta algul tõsteti suurel määral postimaksu. Peale selle hakkas „AGU“ tänavu aastal värvitrükipilte kaasa andma, et kunsti rahva seas levitada. Sarnaste piltide hind eraldi müügil on mitukümmend või loguni mitusada marka.

Seda kõike arvesse võttes on väljaandja osahisus sunnitud ajakirja „AO“ tellimise ja üksiku nr. hinda 1. maist s. a. tõstma.

„AO“ tellimise hind 1. maist on:

1 kuu peale	150 marka.
2 „ „	300 „
3 „ „	450 „
6 „ „	800 „
12 „ „	1500 „

Kuulutuste hind:

1 lehekülj	3500 marka.
1/2 „	1750 „
1/4 „	875 „
1/16 „	220 „

Üksiku numbriga hind 40 marka.

Tellimisi võtab vastu „Päevalehe“ kontor, Tallinn, Pikk tän. 2. Peale selle võib „AGU“ tellida raamatukaupluste ja kõigi vabariigi postkontorite kaudu.

Kirjade aadress: Tallinn, „AGU“.

Tallinna Eesti Kirjastus-ühisus.